

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 17

София, петък, 2 декемврий

1927 г.

18. заседание

Четвъртък, 1 декемврий 1927 година.

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, въ 16 ч. 15 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Понеже има нуждното число народни представители, обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитъ народни представители: Еминъ Агушевъ, Хавузъ Садъкъ Алиевъ, Никола Аретовъ, Христо Баевъ, Милко Бечевъ, Ради Василевъ, Мехмедали Герай, Димитъръ Дерлипански, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Борисъ Ецовъ, Георги Желъзковъ, Христо Калайджиевъ, Величко Кознички, Иванъ Колевъ, Кузманъ Куневъ, Иванъ Куртевъ, Коста Лулчевъ, Александъръ Малиновъ, Добри Митевъ, Запрянъ Миховъ, Миланъ Момчиловъ, Кара-Али Мустафовъ, Александъръ Неновъ, Борисъ Павловъ, Вичо Петевъ, Георги Т. Поповъ, д-ръ Владимиръ Руменовъ, Николай Савовъ, Христо Силяновъ, Кирилъ Славовъ, Желю Тончевъ, Недѣлко Топаловъ, Кръстю п. Цвѣтковъ, Маринъ Шиваровъ и Теню Янгъзовъ).

Съобщавамъ, че бюрото на Събранието е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Мехмедали Герай — 2 дни;
На г. Александъръ Неновъ — 1 день;
На г. Георги Казанакчиевъ — 4 дни;
На г. Коста Лулчевъ — 3 дни;
На г. Теню Янгъзовъ — 2 дни;
На г. Никола Аретовъ — 1 день;
На г. Александъръ Малиновъ — 10 дни, и
На г. Христо Калайджиевъ — 2 дни.

Народниятъ представителъ г. Иванъ Куртевъ, който се е ползувалъ досега съ 16 дни отпускъ, моли да му се разреши още 14-дневенъ отпускъ по болестъ. Прилага медицинско свидетелство. Които сѣ съгласни да му се разреши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣшка. Болшинство, Събранието приема.

Постѣпило е питане отъ свищовския народенъ представителъ г. Георги Енчевъ къмъ г. миѣистра на земледѣлието и държавнитъ имоти относно прилагането на закона за трудовитъ земледѣлски стопанства въ селата Хибелий и Бѣлени, Свищовско.

Питането ще бжде съобщено на респективния министъръ, за да отговори.

Отъ Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти е постѣпилъ законопроектъ за разрешаване на Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти оборотенъ капиталъ за стопанската експлоатация на държавни гори. (Вж. прил. Т. I, № 15)

Този законопроектъ ще ви се раздаде.

Г. министърътъ на правосѣдието е готовъ да отговори на питането на народния представителъ г. Добри Димитровъ.

Г. Димитровъ! Имате думата, за да развиете питането си.

Д. Димитровъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Известно е, че въ нашитъ затвори лежатъ сѣ присѣди маса политически затворници. Повече отъ две години, а нѣкои вече отъ три години излежаватъ наказанието си тамъ и напраздно очакватъ амнистия, за да бж-

дать пуснати на свобода, смѣтайки, че достатъчно вече сѣ платили за своитъ политически прегрѣшения.

Независимо отъ това, че животътъ на арестанта, на затворника самъ по себе си е крайно неносенъ и тежъкъ, поради това че е лишенъ отъ свобода, поставенъ при тежки условия на животъ, лишенъ отъ материални срѣдства за издрѣжка, защото това, което му се дава отъ държавата, като на арестантъ, е крайно недостатъчно за поддържане неговото физическо съществуване, така да се каже, терзанъ отъ мисълта за тежката участъ и съдба на своитъ близки, на своето семейство и пр., независимо, казвамъ, отъ тия тежки условия, които правятъ живота на политическитъ затворници крайно тежъкъ и неносенъ, злата участъ и тежката съдба на тия затворници се влошава и изкуствено, чрезъ лошото тѣхно третиране, чрезъ несправедливитъ наказания, на които твърде често сѣ предложени по неоснователни причини.

К. Кънчевъ (д. сг): Какъ можете да говорите така? Нали сѣ редовно издадени присѣди сѣ имъ наложили тия наказания? Що за дързостъ да говорите, че наказанията имъ сѣ несправедливи?!

Д. Димитровъ (раб): Въ пресата ежедневно се изнасятъ случаи за лошо третиране на политическитъ затворници.

К. Кънчевъ (д. сг): Справедливи ли сѣ наказанията въ вашата болшевишка Русия?

П. Петковъ (зан): Вземете после думата и говорете.

К. Кънчевъ (д. сг): Той не може да говори така за едни наказания, наложени чрезъ присѣди.

П. Петковъ (зан): Той говори за дисциплинарнитъ наказания.

К. Кънчевъ (д. сг): Чухъ! Когато въ Камарата не се уважава авторитетътъ на съдилищата, тогава какво остава за улицата?

Д. Димитровъ (раб): Случаятъ, за който азъ отправямъ моео питане до г. миѣистра на правосѣдието, се отнася специално за лошото третиране, направо казано, за нечовѣшкия побой, нанесенъ при единъ случай на нѣколко души политически затворници въ Пловдивския окръженъ затворъ.

Думата ми е за нанесения побой на политическитъ арестанти Рада Тодорова, Ранчо Кеменчеджиевъ и Кръстю Бѣлевъ на 24 октомврий т. г., защото всички политически затворници въ Пловдивъ, по случай заседанията на Камарата, сѣ отправили една колективна молба до Народното събрание, съ която молятъ, апелиратъ за амнистия. Тия три лица сѣ били обвинени въ това, че били инициатори на въпросната молба, че тѣ собствено я съчинили и поднесли за подписъ между останалитъ политически арестанти. Тази молба е постѣпила въ бюрото на Народното събрание и е известна на всички ви. Тя не съдържа нищо престѣпно

въ себе си, като молба, като искане. Всички български граждани, макаръ и лишени отъ политически права, макаръ и осъдени, иматъ едно единствено право — правото на милост, правото на амнистия, правото да изкажатъ своитѣ болки и страдания въ положението, въ което сѫ изпаднали и се намиратъ. Тази тѣхна невинна постъпка е била зле изтълкувана отъ управата на затвора и на 24 октомврий, споредъ нашитѣ сведения, авторитѣ и инициаторитѣ на молбата, въпроснитѣ трима политически арестанти, Ранчо Кеменчеджиевъ, Кръстю Бѣлевъ и Рада Тодорова, сѫ били извикани въ канцеларията на надзирателя Тодоръ Ангеловъ и въ присѣствието на двама негови помощници-ключари, Петко и Иванъ, имъ е билъ нанесенъ, споредъ нашитѣ сведения, единъ нечовѣшки и жестокъ побой, поради единствената причина, че сѫ подали тази молба за амнистия до г. министра на правосъдието и до Народното събрание.

К. Куневъ (д. сг): Отговорете, къмъ коя политическа партия принадлежатъ тѣ? Това искаме да знаемъ.

Д. Димитровъ (раб): Тѣ сѫ политически затворници.

К. Куневъ (д. сг): Когато говорите за политически престѣпници, трѣбва да знаемъ за какво политическо престѣпление се касае въпросътъ.

Д. Димитровъ (раб): Известно е на всички ви какви политически престѣпници има въ нашата страна. Тѣ сѫ осъдени за своята политическа дейностъ и като политически затворници излежаватъ своето наказание въ Пловдивския затворъ.

Но това е само частица отъ начина, по който се третира въобщо политическитѣ затворници у насъ. Напоследъкъ ние сме свидетели на едно размѣстване на политическитѣ затворници; тѣ се мѣстятъ отъ единъ затворъ въ другъ — отъ Софийския централенъ затворъ въ нѣкои отъ привилегиалнитѣ такива. Това е, г-да, пакъ едно влошаване положението на политическитѣ затворници затуй, защото не е безразлично кѣде излежава политическиятъ затворникъ своето наказание, дали тамъ, кѣдето сѫ неговитѣ домашни, неговитѣ близки, които, макаръ и рѣдко, все ще иматъ възможностъ да го посещаватъ, да му носятъ бѣло и други нѣща, които сѫ му крайно необходими, или ще излежава своето наказание, захвърленъ нейде далечъ отъ своитѣ близки, далечъ отъ своето родно мѣсто, напр. роденъ е въ София, а трѣбва да излежава своето наказание въ Шуменъ или Сливенъ. Съ тѣзи мѣрки положението на политическитѣ затворници се още повече влошава.

Много характерно е третирането на политическитѣ затворници въ Пловдивския затворъ. Този случай, който азъ изнасямъ за лошо третиране на политическитѣ затворници въ този затворъ, е само една частица отъ това, което се върши тамъ. Споредъ нашитѣ сведения, налагани сѫ на затворницитѣ наказания за това, че сѫ критикували или не сѫ одобрявали храната, затова че сѫ лѣтели, когато сѫ били на разходка, презъ свободното си време и пр. и пр. За такива дребни постъпки сѫ имъ налагани наказания: побой, карциране, лишаване отъ свиждане и пр. и пр.

Г. г. народни представители! Тежко, много тежко е положението на единъ затворникъ въ нашата страна. По изкуственъ начинъ, обаче, да се влошава то, е най-малко оправдано, толкозъ повече, че политическитѣ затворници, за които е дума, сѫ лежали за своитѣ политически убеждения вече повече отъ 2—3 1/2 години, и тѣ съ основание и право апелиратъ къмъ народното представителство и Народното събрание за единъ хуманенъ човѣшки жестъ, . . .

К. Куневъ (д. сг): Тѣ сѫ затворени не за политически престѣпления, а за вулгарни престѣпления.

Д. Димитровъ (раб): . . . да имъ се даде амнистия, едно всеопрощение. Намѣсто това, обаче, тѣ получаватъ едно лошо третиране, малтретиране, наказание, което и безъ туй отегчава тѣхната нерадостна участъ.

Азъ питамъ: известно ли е всичко туй на г. министра и защо не се нареди една анкета, за да се провѣрятъ всички тѣзи факти? Това, което азъ изнасямъ предъ васъ, е единъ частиченъ случай, а мене ми се струва, че такива могатъ да се наброятъ много и навсѣкѣде въ всички затвори у насъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Тепигъозлукъ!

Д. Димитровъ (раб): Право ли е, законно ли е, служащъ, какъвто е Тодоръ п. Ангеловъ, главенъ надзирателъ въ затвора въ Пловдивъ, да превишава своитѣ права и въ качеството си на началникъ-нощно време да привиква политически затворници въ своята канцелария и тамъ, затова че сѫ подали молба до Народното събрание за амнистия, да ги малтретира по единъ звѣрски, по единъ безчовѣченъ начинъ? Азъ смѣтамъ, че такива държавни служители не бива да стоятъ нито минута повече на служба, а трѣбва да бѣдатъ немедленно отстранени, нѣщо повече — дори дадени и подъ съждъ.

Най-после, отнето ли е правото на политическитѣ затворници у насъ да апелиратъ, да молятъ за милостъ, да молятъ за амнистия, да молятъ за забрива и всеопрощение на тѣхнитѣ дѣла, следъ като тѣй дълго вече, години, тѣ изплащатъ своитѣ прегрѣшения, така да се каже, излежаватъ наказанията си за политически престѣпления?

И, най-после, за да престане да се говори въобщо за политически затворници у насъ, не е ли дошелъ моментътъ да се разреши веднѣжъ завинаги този боленъ въпросъ, като се даде една пълна и безусловна амнистия на всички осъдени за политически престѣпления? Всички апелираме за омилотворение, всички говоримъ, че е необходимо успокоение, че гражданската война трѣбва да се забрави, но жертвитѣ на тази война и днесъ — две, три години следъ нейното свършване — още продължаватъ да изплащатъ своитѣ грѣхове.

К. Куневъ (д. сг): За васъ политически престѣпникъ бѣше и Георги Янчевъ.

Д. Димитровъ (раб): Не е ли дошелъ моментътъ да се хвърли съ една пълна амнистия една забрива на тѣзи деяния, за да престанемъ да се занимаваме съ този въпросъ? Дайте амнистия, за да не говоримъ повече за такава.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Правото на народния представител да прави питане до респективния министъръ по отдѣлнитѣ факти на управлението е едно много ценно право, гарантирано отъ нашата конституция. Но, когато съ това право се прави демагогия, когато това право се използува, за да се хвърлятъ клевети и обвинения незаслужено срещу правителството, за да се всѣва смутъ, отмѣщение и омраза въ онѣзи срѣди, които сѫ близки до лицата, за които се изнасятъ тия измислени факти, използуването на казаното право по такъвъ начинъ отъ респективния народенъ представител се преобрѣща въ престѣпление.

Ц. Стоенчевъ (з. в): Да се накаже!

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Тъкмо така постѣпва народниятъ представител Добри Димитровъ, избранъ въ гр. Сливенъ съ листата на Трудовата партия. Въ запитването си той твърди, че побоищата и изтезанията на затворници въ Пловдивския затворъ станали система и се е дошло до крайния предѣлъ на и безъ това горчивия и непоносимъ тѣхенъ животъ. Това е една голѣма лъжа, една мръсна клевета. Преди нѣколко седмици азъ посетихъ този затворъ, ходихъ отъ килия на килия; специално имахъ срѣща съ политически затворници, питахъ ги за режима въ затвора, за храната и т. н. Никой не се оплака. Следъ това и въ двора на затвора, кѣдето бѣха всички затворници, никой не излѣзе да се оплаче.

П. Анастасовъ (с. д): Смѣе ли?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Какъ да не смѣе? Сега какъ смѣе? Нито единъ отъ тѣхъ не излѣзе да се оплаче, нито отъ храната, нито отъ режима. Тѣ само повториха предъ мене искането си за амнистия. И азъ имъ дадохъ отговора, който винаги съмъ давалъ и който завчера г. министъръ-председателътъ даде въ своята речъ. Храната на затворницитѣ въ Пловдивския затворъ е такава, какъто много работнически, па и селски семейства у насъ нѣматъ. Азъ бихъ молилъ г. г. народнитѣ представители, които сѫ отъ Южна България, да се отбиятъ въ Пловдивъ и провѣрятъ лично това мое твърдение, като вкусятъ отъ тая храна.

Г. Марковъ (з. в): Вкусили сме я.

П. Анастасовъ (с. д): Тази честь на Васъ ще оставимъ.

К. Кънчевъ (д. сг): Въ Шуменъ такава ли храна даваха?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Що се отнася до самия режим на Пловдивския затворъ, мога да ви кажа, че директорътъ на затвора е едно лице, за което и най-крайнитѣ противници на правителството въ гр. Пловдивъ ще ви потвърдятъ, че се отнася благородно и човѣчно съ всички затворници, безразлично какви сж тѣ — вулгарни или политически. Въ затвора се поддържа единъ образецъ редъ и режимъ.

Но, за нещастие, става тази печална случка, това престараване отъ страна на единъ главенъ надзирателъ, когато директорътъ е билъ въ отпускъ. Този главенъ надзирателъ си е позволилъ, въ едно възбудено състояние — казватъ, че билъ пийналъ малко — да нанесе побой на Ранчо Кемечеджиевъ и Кръстю Бълевъ. Веднага щомъ директорътъ се връща отъ отпускъ и като научава за тази случка, още на другия денъ . . .

П. Анастасовъ (с. д): Значи, не е клевета. Фактъ е.

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Чакай де.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Какво отъ това, че единъ чиновникъ се е провинилъ, че се е престаралъ, че си е позволилъ една бруталностъ? Въпросътъ е, какъ се е постъпило съ него. Почакайте да чуете. На другия денъ директорътъ на Пловдивския затворъ разследва случката, донася на прокурора и прокурорътъ самъ праша лѣкари да осведетелствуватъ бититѣ и донася на менъ. Азъ веднага следъ донесението на прокурора уволнихъ този надзирателъ, който освенъ това е даденъ подъ сждъ, по чл. 266 п. 3 отъ наказателния законъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: (Къмъ лѣвицата) Доволни ли сте?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Сега, г-да, това, което е печалното, е използването на тая случка отъ другаритѣ на г. запитвача. Въ в. „Новини“ се даватъ грѣмки телеграми, въ които фактътъ се раздухва до неимовѣрни размѣри, говори се за масови и систематически изтезания и побои, като се намѣсва името на Тодоръ Павловъ, намѣсва се името на Рада Тодорова и на още други затворници.

Интересното е, обаче, да чуете какво по този поводъ самиятъ Тодоръ Павловъ пише на своята съпруга. Писмота, както знаете, на всѣки затворникъ минаватъ презъ ръцетѣ на директора на затвора и той е снелъ следующия преписъ — може да го провѣрите дали той отговаря на оригинала. Тодоръ Павловъ пише следующото на своята жена: (Чете) „Мила моя, научихъ се, че въ в. „Новини“ нѣкой си А. Добревъ писалъ, че освенъ Ранчо Кемечеджиевъ, за който случай се води следствие срещу провинилитѣ се, съмъ билъ тежко битъ и азъ, та съмъ даже лежалъ отъ побоя. Представямъ си каква паника е предизвикало това вжщи и между всички близки, та бързамъ да ти съобща, че азъ нито съмъ битъ, нито съмъ инквизиранъ, даже благодарение на г. директора, въ чието отсъствие стана случката съ Ранчо Кемечеджиевъ, азъ съмъ сравнително сега добре, при все че ми тежи тѣй много отдалечаването ми отъ васъ. Но добре е „Новини“ да внуши на дописника си да съобщава само провѣрени и безспорни данни, отъ което вестникътъ само ще спечели. Истината бѣше нѣкога знаме на „Работнически вестникъ“ и на дописницитѣ му, и съ нея той бѣ станалъ тѣй авторитетенъ. Ние сжщо не се боимъ отъ истината и нѣмаме нужда отъ непълни и невѣрни съобщения“.

Какво казватъ другитѣ затворници и самиятъ Ранчо Кемечеджиевъ въ дознанието, което се е извършило? Ранчо Кемечеджиевъ съобщава: (Чете) „На 24 срещу 25 миналия месецъ бѣхъ битъ отъ главния надзирателъ Тодоръ п. Ангеловъ. Отъ думитѣ на сжщия разбрахъ, че вината ми била много голѣма, защото съмъ каралъ политическитѣ затворници да подаватъ заявление за амнистия. На 25, къмъ 4 часа следъ пладне, бѣхъ повиканъ отъ директора. Той изказа съжаление за случката и даде заповѣдъ да ми свалятъ окривата, която бѣше не по-малко отъ 20 кгр. Отъ думитѣ на директора разбрахъ, че той не знае, че съмъ битъ. Заедно съ мене биха и Кръстю Бълевъ, въ когото намѣрили в. „Новини“. Да сж бити други лица въ затвора сжщата вечеръ, не знамъ“.

Сжщото казва въ показанието и Рада Тодорова. Тя казва: (Чете) „На 24 миналия месецъ не съмъ бита. Това сжщото заявихъ и предъ замѣстникъ-прокурора, когато ме разпитва“.

Г. Черносоковъ (д. сг): Значи, разбойникътъ е по-благороденъ отъ депутата. (Веселостъ)

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Какво можете да искате, г. г. народни представители, отъ единъ министъръ да направи въ случая? Азъ дълга си, като министъръ, изпълнихъ. Виновниятъ биде уволненъ и веднага предаденъ на сждебната властъ.

Що се отнася до мѣрките за поддържане вътрешния редъ и дисциплина въ затвора, като карциране, лишаване отъ свиджания и пр., тѣ сж предвидени въ правилника за вътрешния редъ въ затворитѣ, тѣ се прилагатъ и ще се прилагатъ срещу всѣки затворникъ, независимо отъ това, кои стоятъ на това мѣсто (Сочи министерската маса), щомъ той не се подчинява на вътрешния редъ на затвора и на установенитѣ за това наредби. Когато въ затвора се пѣе интернационалътъ; когато се празднува 1 май съ ленти, на които има разни предизвикателни девизи; когато се правятъ демонстрации; когато се подбуждатъ другитѣ затворници къмъ непокорство спрямо управлението на затвора — вие ще се съгласите, че въ такъвъ случай директорътъ на затвора има правото и дълга да прибѣгне къмъ ония дисциплинарни мѣрки, които правилникътъ за вътрешния редъ предвижда. Това не е никакво изтезаване на затворниците, не е никакво влошаване на режима въ затвора, това сж единственитѣ мѣрки, съ които по цѣлъ свѣтъ и въ най-културнитѣ страни, г-да, си служатъ въ случая. Вие какво искате? Затворитѣ да се превърнатъ въ клубове на комуниститѣ ли? Това не може и не трѣбва да бѣде. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Д. Димитровъ (раб): Затворитѣ да бждатъ изправителни заведения.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Тѣ сж именно такива. А въ всѣко изправително заведение има и трѣбва да има дисциплинарни мѣрки за непокорнитѣ и неоправимитѣ. Що се отнася до Кемечеджиевъ, той е разбойникъ. Мотивитѣ му, да стане такъвъ, насъ не могатъ да ни интересуватъ. Фактъ е, че деянието, за което той е осжденъ, е вулгарно разбойничество. За този човѣкъ вие какво искате повече отъ това, което му се дава въ затвора — сносна храна, възможностъ да се срѣща съ домашнитѣ си, съ другаритѣ си, да чете разни книги, да се занимава съ една отъ позволенитѣ въ затвора работи.

К. Кънчевъ (д. сг): За тѣхъ разбойничеството е политическа дейностъ!

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ лично питахъ г. Кемечеджиева — никакво оплакване той не ми направи, макаръ че бѣше доста нахаленъ и макаръ да нѣмаше отъ какво да се бои да каже, какво става въ затвора, толкова повече, че го питахъ насаме, въ отсъствие на служащитѣ.

Та, г-да, въ всѣки затворъ може да станатъ такива нежелателни случки. Важното е дали тѣзи случки се търлятъ и одобряватъ отъ отговорното лице, министърътъ. Особено важно е и какъ тѣ се използватъ отъ другаритѣ на тѣзи, които сж затворени. Азъ мога да увѣря г. запитвача и неговитѣ другари, че по този начинъ, както тѣ използватъ станалата нежелателна случка, тѣ полза на затворницитѣ не принасятъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. Добри Димитровъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Д. Димитровъ (раб): Доволенъ съмъ, че сж взети мѣрки да се накаже виновниятъ надзирателъ, но ще бжда още по-доволенъ, ако въобще въпросътъ за политическитѣ затворници престане да съществува, като имъ се даде амнистия, за да излѣзатъ отъ затворитѣ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Уважаемиятъ сливенски народенъ представителъ казва: „Дайте амнистия, за да престанемъ да говоримъ въ нашата страна за политически затворници“. Азъ пѣкъ казвамъ: ние ще престанемъ да говоримъ за политически престѣпници, когато вашитѣ другари престанатъ да вършатъ разбойничество и разни други престѣпления противъ държавния строй и редъ. Ако бѣха заловени и осждени онѣзи, които вършеха и вършатъ разбойничество въ Ловчанско, Троянско, Луковит-

ско и въ Южна България въ Копривщенско, вие пакъ щѣхте да разправяте за политически престѣпници и затворници, само защото сж приложени законитѣ на нашата страна! Каква е тази логика? Политически затворници има, когато има лица, които вършатъ политически престѣпления. Престанете да ги вършите, нѣма да се говори за политически затворници.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Андреевъ, за да развие своето питане за следственото дѣло по старозагорския изборъ.

Н. Андреевъ (р): Азъ вчера отправихъ своето питане и нѣма особена нѣкаква нужда да го развивамъ. Моля г. министра да отговори каква нужда е наложила да се задържи дѣлото нѣколко месеца тукъ, защо не е повърнато въ сѣда и вѣрно ли е, че той лично се е намѣсилъ и е поискалъ по телефона да бѣде изпратено това следствено дѣло тукъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата министърътъ на правосѣдието, г. д-ръ Тодоръ Кулевъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Азъ съжалявамъ, че г. Андреевъ е направилъ това питане. Самъ той щѣше да разбере, че е излишно това питане, ако бѣше направилъ справка въ канцеларията на Народното събрание; ако бѣше направилъ справка и въ избирателния законъ; ако бѣше направилъ справка и въ Министерството на правосѣдието. Отъ тѣзи справки той щѣше да разбере, че въ случая азъ съмъ изпълнилъ само своя дългъ.

Въ какво се състои работата?

По старозагорския изборъ между другото се завежда едно следствено дѣло, защото билъ фалшифициранъ списъкътъ на председателитѣ на изборнитѣ бюра. Докато се води следствието, свиква се на извънредна сесия Народното събрание. АLINEA втора на чл. 124 отъ избирателния законъ постановява, че когато се води по единъ изборъ известно следствие, прокурорътъ е длъженъ да изпрати дѣлото въ Народното събрание до откриването на близката сесия и въ краенъ случай до разглеждането на дадения изборъ. Понеже това дѣло не бѣше изпратено тукъ до откриването на извънредната сесия — близката сесия! — понеже то не бѣше изпратено, даже и когато комисията по провѣрка на изборитѣ бѣше почнала вече да заседава, председателътъ на Народното събрание съ телеграма № 2.122 отъ 23 юний 1927 г. до председателя на окръжния сѣдъ въ Стара Загора моли последния да разпореди, щото, съгласно тази алинея на чл. 124 отъ избирателния законъ, дѣлото да се прати въ Народното събрание, понеже е нужно на комисията по провѣрка на изборитѣ. Председателътъ на Старозагорския окръженъ сѣдъ съ телеграма № 4.126 отъ 24 юний отговаря, че преписката е изпратена на сѣдната-следователъ Георги Стояновичъ, който билъ натоваренъ да извърши следствието по нея. Съ писмо № 5 отъ 24 юний, получено въ Народното събрание на 28 юний, сѣдната-следователъ Стояновичъ съобщава на председателя, който се е обръналъ лично къмъ него, че не може да изпрати преписката, защото по нея било образувано следствено дѣло, ходътъ на което щѣлъ да се спъне. Съ телеграма № 2.160 отъ 28 юний председателътъ моли повторно следователя да изпрати преписката. До 1 юлий преписката още не е получена въ Народното събрание, изпращането ѝ се бави отъ сѣдната-следователъ; минаватъ 15 дена отъ откриването на сесията — макаръ че дѣлото е било заведено много по-рано, нека се има предъ видъ, че съгласно последната алинея на чл. 124 отъ избирателния законъ тия преписки трѣбва да се завършватъ въ най-скоро време — при това положение, председателътъ на Народното събрание се обръща къмъ Министерството на правосѣдието и моли, щото азъ да напомня на моитѣ органи за съществуването на чл. 124 отъ избирателния законъ и да настоя наредбата на този членъ да бѣде изпълнена, като дѣлото бѣде изпратено въ Народното събрание и че, следъ като си послужи комисията съ него, то ще се върне, за да продължи следствието по провинението на отдѣлнитѣ лица. Следствие на това писмо, азъ по телефона обрѣнахъ вниманието на следователя, че той нѣма право да отказва на искането на председателя на Народното събрание и че е длъженъ да изпрати препискитѣ и документитѣ, които се намиратъ въ нея, щомъ тѣ сж необходими на комисията по провѣрка на изборитѣ, за да се произнесе тя по избора. Следователътъ ми отговори: „Г. министре! Моля, направете ми това Ваше предложение

писмено“. Азъ му отправихъ нуждното писмо и той изпрати дѣлото въ Народното събрание. Въ какво съмъ виновенъ въ случая? Но, че дѣлото се е забавило тукъ — причината е въ комисията. Може би комисията да има още работа съ това дѣло. И ако следователътъ бърза, той трѣбваше досега чрезъ менъ да направи това искане, да напомни на комисията и тя да побърза. Такова искане отъ следователя, обаче, не е постѣпило досега. Обаче, отъ всичко това, г-да, нито правосѣдието ще пострада, нито виновнитѣ лица, ако има такива, ще могатъ да се отърватъ. Знаете, че давностниятъ срокъ за такива престѣпления не е 5—6 месеци, а години.

Т. Константиновъ (нац. л): (Казва нѣщо. Възражения отъ сговориститѣ). Чакайте бе, искамъ да попитамъ нѣщо. Има престѣпление, има и фалшификация. Изборътъ е опороченъ, трѣбва да бѣде касиранъ.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Г. г. народни представители! Следъ като комисията си послужи съ дѣлото и свърши работата по него, то ще бѣде върнато.

Т. Константиновъ (нац. л): Кога?

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: И следователътъ ще му даде по-нататъшенъ ходъ. Но азъ питамъ: ако не бѣхъ направилъ никаква постѣпка, щото дѣлото да се изпрати въ Народното събрание на разпореджане на респективната комисия, нѣмаше ли тѣкмо тогава, както направихте по други избори, да отправите къмъ мене питане въ другъ видъ, да обвините министра на правосѣдието, че той нарочно не се намѣсва въ случая, за да не може комисията по провѣрка на изборитѣ да се произнесе правилно по избора?

Ц. Бръшляновъ (д. сг): Тогава пакъ биха вдигнали гюрултия.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Утвърждаването или касирането на избора е предварителниятъ въпросъ, който като се реши, дѣлото ще се върне по принадлежностъ и отдѣлнитѣ лица, които сж провинени, ще си получатъ наказанието.

Н. Мушановъ (д): Противното е вѣрно, г. министре. Вие дължехте да върнете дѣлото да се разследва, защото разследването е нужно за провѣрката на избора. Вие не трѣбва да забавяте следственото дѣло, а трѣбва да го изпратите да се разследва, докато Народното събрание дойде да разгледа избора. А Вие го държите тукъ, за да нѣма възможностъ следователътъ да си продължи следствието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Преди всичко, азъ съжалявамъ, че често пѣти г. Мушановъ ме кара да му напомня работи, които той знае и трѣбва да знае, като юристъ и старъ парламентаренъ деецъ.

Н. Мушановъ (д): Г. председателю! Искамъ думата по питането. Искамъ да кажа, че неправилно е направено питане, а не интерпелация.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: И азъ бихъ желалъ да бѣде интерпелация.

Н. Мушановъ (д): Азъ ще го обрѣна въ интерпелация.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Преди всичко азъ не бавя дѣлото. Азъ само съмъ напомнилъ на следователя за неговия дългъ по закона.

Но, г. Мушановъ, ако следствието по тая преписка е непълно, то ще бѣде попълнено по предвидения въ избирателния законъ редъ. Недейте забравя, че споредъ ал. 4 на чл. 124, комисията сама ще реши и сама ще предприше на следователя и прокурора да извършатъ по-пълно следствие. Никой още не е пресѣкълъ възможността и на комисията и на органиитѣ на сѣдебната властъ да изпълнятъ своя дългъ. Комисията като почне да разглежда преписката и види, че има още неразяснени работи, тя сама, съгласно ал. 4 на чл. 124, ще направи нуждното разпореджане до следователя и прокурора за продължаване на следствието. Тукъ азъ нѣма защо да се бъркамъ. Иначе, тогава биха ме обвинили съ право въ нѣкаква заинтересованостъ.

Н. Търкалановъ (д. сг): По искането на опозиционитѣ народни представители, които бѣха въ комисията по провѣрка на изборитѣ, телеграфира се до всички председатели на окръжни сѣдилища въ страната да изпратятъ всички следствени дѣла по изборитѣ, за да се иматъ предъ видъ отъ комисията, когато разглежда изборитѣ. Такъвъ бѣше случаятъ съ шуменския изборъ, за който г. Мушановъ искаше да се изпрати следственото дѣло тукъ.

Н. Мушановъ (д): Искамъ думата за лично обяснение.

Н. Търкалановъ (д. сг): Такъвъ бѣше случаятъ съ пазарджишкия изборъ, такъвъ бѣше случаятъ съ ямоблския изборъ, за които той предложи да се изискатъ следственитѣ дѣла. Отъ тогава следственото дѣло по този изборъ стои тукъ, изискано отъ комисията по провѣрка на изборитѣ. Това е истината.

Н. Мушановъ (д): Г. председателю! Искамъ за лично обяснение да кажа две думи, защото съмъ ангажиранъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители! Нѣма защо да се горещимъ по този въпросъ. Че трѣбва, съгласно съответния членъ на избирателния законъ, който ни чете г. министърътъ на правосѣдието, да се изпращатъ следственитѣ дѣла, когато се разглеждатъ изборитѣ въ Народното събрание, то е вѣрно. Законътъ е целилъ съ това, когато ние разглеждаме изборитѣ, да знаемъ какво сѣ извършили сѣдебнитѣ органи.

Какъвъ е случаятъ, по който ме обвинява г. Търкалановъ? Увѣрявамъ ви, че вие утвърдихте много избори, по които заведенитѣ дѣла за нарушение на избирателния законъ не сѣ свършени.

Н. Търкалановъ (д. сг): Щомъ се утвърди изборътъ, следственитѣ дѣла се връщатъ веднага.

Н. Мушановъ (д): Ако сѣдебнитѣ органи не сѣ си изпълнили длъжността, длъжностъ е на министра на правосѣдието да имъ заповѣда да завършатъ дѣлата. Какъвъ е случаятъ съ старозагорския изборъ? Четири месеци изборното дѣло стои въ Народното събрание, безъ сѣдебнитѣ власти да иматъ възможностъ да си кажатъ думата. И вие смѣтате сега, че това е добра работа!

К. Кънчевъ (д. сг): Това лично обяснение ли е?

Н. Мушановъ (д): Лично обяснение. — Ако васъ ви е страхъ да кажете нѣщо по самитѣ обстоятелства, които ни интересуватъ . . .

Г. Чернооковъ (д. сг): Не ни е страхъ.

Н. Мушановъ (д): . . . на съ ни е страхъ. Ако искаме правилно да прилагаме избирателния законъ, не може да се държи четири месеци преписката тукъ, безъ да се разгледа изборътъ, и сѣдебнитѣ власти да не могатъ да разследватъ случката. Тѣ въ единъ месецъ биха я разследвали и комисията щѣше да бѣде въ състояние да знае какво да прави. Въ това се състоятъ — нека да не казвамъ чуждата дума — хитринитѣ, които се правятъ около провѣрката на изборитѣ. (Възражения отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. Андреевъ, да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Н. Андреевъ (р): Г. г. народни представители! Излишно е г. министърътъ да ни цитира избирателния законъ въ тая му частъ, какъдего сѣ предвидени санкциитѣ за престѣпнитѣ деяния по изборитѣ, както и положенията, досежно провѣрката на изборитѣ. Всички участвували малко или много въ партийнитѣ борби ги знаятъ добре. Нѣма споръ за това, че парламентарната комисия, чрезъ председателството, при преглеждане изборитѣ, може да се ползува отъ материалитѣ въ следственитѣ дѣла. Но нито въ избирателния законъ, нито въ който и да е другъ законъ е казано, че г. министърътъ на правосѣдието може да упражнява пѣкаква акция, както е въ случая, да прави подобни искания, сиречь, да злоупотрѣблява съ своето служебно положение, като шефъ на правосѣдното ведомство, да се налага, . . .

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Н. Андреевъ (р): . . . да изисква по телефона и да заставлява надлежитѣ следствени органи да изпращатъ тукъ следственото дѣло. Заинтересоваността на г. министра личи както отъ факта, че той си е послужилъ съ телефона, и на второ мѣсто, отъ това, че той именно прави това искане. Единъ пактъ проявилъ тоя интересъ, тази „акуратностъ“, за да може да се изпрати следственото дѣло по-бърже, по-нататкъ виждаме противното — г. министърътъ вече изоставя следственото дѣло на произвола, на усмотрение изключително на парламентарната комисия или на бюрото на Камарата и не проявява сѣция оня интересъ, който първоначално е проявилъ, когато е изисквалъ следственото дѣло.

К. Кънчевъ (д. сг): Вие трѣбва само да отговорите, доволни ли сте или не отъ отговора на г. министра.

Н. Андреевъ (р): Отъ това последно поведение на г. министра, отъ безгрижието му да се повърне обратно дѣлото на следователя, ето вече четири месеца, личи несъмнено неговата заинтересованостъ. Отъ друга страна, за какво правосѣдие може да се говори, и особено правосѣдие за престѣпления по изборитѣ — онова правосѣдие, за което г. министър-председателътъ толкува пакти ни увѣрява, че Сговорътъ и той лично държатъ и настояватъ да се раздава — когато нѣма да стане своевременно следствие и не ще могатъ да се събератъ материалитѣ за отговорността на провинилитѣ се лица? Това ще бѣде пародия на правосѣдие, и още по-жалка пародия на следственъ процесъ.

Несъмнено е, прочее, неправилността, нередовността въ действията на г. министра. Това е единъ тормозъ, упражненъ отъ негова страна надъ правосѣднитѣ органи. За това не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на правосѣдието.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Ако е въпросъ да се приказватъ само приказки, Вие, г. Андреевъ, можете да приказвате такива, колкото щете. Каква заинтересованостъ мога да имамъ азъ въ случая? Пожелахъ ли да повлияя на следователя въ нѣкоя посока? Азъ ви казвахъ, че изпълнитѣ дѣла си. По поводъ на една писмена молба на председателя на Народното събрание азъ трѣбваше да се обърна къмъ единъ мой подчиненъ въ административно отношение органъ и да му напомня дълга му по чл. 124 отъ избирателния законъ. Нищо друго. Ако по-нататкъ азъ бихъ проявявалъ интересъ, както Вие проявявате такъвъ, тогава можете да ме обвинявате въ нѣкаква заинтересованостъ. Азъ не зная, какъ ще се свърши това дѣло, но то ще се свърши. Вие много добре знаете, че едно следствено дѣло, веднѣжъ образувано въ нашата страна, ще отиде до своя край и ще се свърши съ оправдаване или съ осъждането на виновнитѣ. Но Вие самъ признавате, г. Андреевъ, че тази преписка трѣбва да дойде въ Народното събрание — и то както законътъ повелява — въ краенъ случай най-късно, когато комисията по провѣрка на изборитѣ почне да разглежда този изборъ. Ако комисията не е дошла до този изборъ, то е другъ въпросъ. Загубени сѣ два-три месеци.

Н. Андреевъ (р): Повече отъ 4 месеци.

Министъръ д-ръ Т. Кулевъ: Въ какво ще пострада отъ това правосѣдието? А щѣше да пострада вотътъ на Народното събрание, ако тази преписка не бѣше въ комисията, когато тя се провѣря по този изборъ.

П. Миновъ (з. в): Когато Камарата не заседаваше, защо дѣлото не се върна обратно въ Стара-Загора? На този въпросъ отговорете.

Отъ сговориститѣ: То не е ваша работа.

Н. Андреевъ (р): Г. министърътъ на правосѣдието, като професоръ по наказателно право, най-добре знае колко ще страда следствието, като се забави преписката повече отъ 4 месеци.

Председателствуващъ А. Христовъ: Пристаиваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — първо четене законо-

проекта за одобряване договора за образуване на ипотечна банка. Моля, г. секретарят да прочете законопроекта.

Н. Мушановъ (д): Преди да се прочете законопроекта да се прочете първо четене, азъ искамъ думата.

Председателстващъ А. Христовъ: Имате думата, г. Мушановъ.

Н. Мушановъ (д): Г. г. народни представители — особено ще се обърна къмъ г. министър-председателя! Настоящият законопроектъ за одобряване договора за учредяване на ипотечна банка ни се раздаде снощи и днесъ е поставенъ на дневен редъ. Вие знаете отъ каква голяма важностъ е този договоръ, сключенъ съ чужди банкерски групи за учредяването на ипотечна банка. Въпросътъ за учредяването на ипотечна банка занимава българското правителство и общественото мнение отъ една година насамъ. Насъ ни се раздаде, както казахъ, снощи и ние едва имахме възможностъ да го прочетемъ. Тръбва да се даде възможностъ на групитъ поне 1—2 дни, за да могатъ да се събератъ и да установятъ гледището си по въпроса. После, засъгатъ се важни въпроси, по които човкъ тръбва да се подготви, а за това сж нужни поне 1—2 дни. Ако ни бѣха дадени поне 1—2 дни, азъ нѣмаше да имамъ куража да стана да кажа, че не съмъ подготвенъ.

Ето защо, бихъ молилъ г. министър-председателя да ни даде поне 1—2 дни, за да можемъ да се подготвимъ, толкозъ повече, че снощи се гласува законопроекта за организацията на ипотечния кредитъ на първо четене и се изпрати въ комисията. Тѣзи два законопроекта сж въ връзка помежду си. И понеже разглеждането на първия законопроекта ще продължи дълго време отъ комисията, нѣма защо този законопроектъ сега да отиде въ комисията. Ето защо повторно моля, г. министър-председателя да се съгласи да се отложи разглеждането на настоящия законопроектъ за единъ-два дена, за да ни се даде възможностъ да го проучимъ.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Законопроектътъ за организацията на ипотечния кредитъ, който се гласува вчера на първо четене, той е собствено сложниятъ законопроектъ. Настоящият законопроектъ за одобряване договора за учредяване на ипотечна банка, споредъ мене, съвсемъ не е сложенъ; той не само е много ясенъ, но е и много определенъ. Азъ бихъ се съгласилъ съ предложението на г. Мушановъ, ако законопроектътъ за организацията на ипотечния кредитъ бихме го разглеждали отдѣлно отъ този законопроектъ. Споредъ мене, двата законопроекта сж така свързани, че не можемъ да ги разглеждаме поотдѣлно. Понеже законопроектъ за одобряване договора за учредяване на ипотечна банка е единъ законопроектъ, който ще повдигне вѣчно повтарянитъ тукъ спорове досежно начина на вотването на такива законопроекти, именно дали ще бѣде вотиранъ като решение на едно четене, или като законопроектъ на три четения, азъ бихъ желалъ да чуя мнението на г. Мушановъ по този въпросъ.

Н. Мушановъ (д): Щомъ заглавието е „Законъ за одобряване на договора“, ще трѣбва да мине на три четения.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Че е внесенъ договорътъ като законъ, това зная и зная защо е внесенъ така. Въпросътъ е дали да се гласува договорътъ членъ по членъ или да се одобри изцѣло. По това именно желая да постигнемъ съгласие още днесъ. Ако се постигне, въ такъвъ случай нѣмамъ нищо противъ да се отложатъ разискванията за тогава, когато ще гласуваме на второ четене законопроекта за ипотечния кредитъ. Но азъ съмъ длъженъ да ви обърна много сериозно внимание, че ако бързамъ съ този законопроектъ, имамъ сериозни, много сериозни мотиви за това. И правя апелъ къмъ почитаемото Народно събрание, къмъ всички, които желаятъ да вникнатъ въ работата, щото този законопроектъ, както и законопроектътъ за ипотечния кредитъ, да вѣдятъ успешно. Господата, които искатъ да се изкажатъ по този въпросъ или да се освѣтлятъ въ нѣщо, нека запитатъ. Касае се да решимъ още днесъ, че приемаме на първо четене този законопроектъ за одобрение на договора, да се изпрати въ

комисията и тамъ да се разгледа заедно съ законопроекта за ипотечния кредитъ, като прибавямъ, че трѣбва да бѣде разгледанъ съвмѣстно отъ комисията по Министерството на правосъдието и отъ комисията по Министерството на финанситъ. Следъ туй, на второ четене, ще имате пълна възможностъ, г. г. народни представители, да се изкажете и по двата законопроекта.

Г. Марковъ (з. в.): Като се запази правото на дебатито принципъ.

Н. Мушановъ (д): Г. министре! Ние имаме вече практика. При гласуването на горската и на свинската концесии се усвои практиката въ миналото Народно събрание, договоритъ да минаватъ на три четения, като всички предложения, които се правятъ за измѣнение на нѣкои членове отъ тѣхъ, се гласуватъ въ Народното събрание. Тази практика се усвои по предложение на самия г. министър-председателъ. Този начинъ на процедуране може да се усвои и сега. При приемането на въпроситъ две концесии дебатираше се по разнитъ членове отъ договоритъ, а за гласуването се усвои да се гласуватъ предложенията по ония членове, които се искаше да бѣдатъ измѣнени. Този начинъ може да бѣде усвоенъ и сега.

Колкото до това, да се разглеждатъ едновременно законопроекта за ипотечния кредитъ и този за одобрение на договора, чини ми се, че не е правилно и не е възможно, защото принципътъ на първия законопроектъ и принципътъ на договора сж съвсемъ различни. По принципа на договора може би ще има групи, които ще се изкажатъ противъ. Законопроектътъ за одобрение на договора трѣбва да бѣде дебатиранъ сега и по никой начинъ не бива да се изпраща направо въ комисията, безъ народното представителство да се е изказало по него.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Щомъ не се съгласяватъ да се приеме законопроекта за одобряване на договора на първо четене, предъ видъ на неговата голяма спешностъ за интереситъ на държавата, безъ сега да се дебатира, азъ не мога да се съглася да се отложатъ разискванията по първото четене на този законопроектъ за утре или други день, толкозъ повече, че не намирамъ нищо мѣчно въ него, което би могло да затрудни нѣкои отъ господата сега да се изкажатъ. При това, законопроектътъ бѣше раздаденъ вчера.

Н. Мушановъ (д): Вие 6 месеца го изучавахте, а сега бързате.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Азъ казахъ каквото трѣбваше да кажа; сега вие ще кажете своето.

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Марковъ.

Г. Марковъ (з. в.): Г. г. народни представители! Земледѣлската парламентарна група е давала доказателства много пѣти и е заявявала и отъ трибуната, че отъ стопанскитъ въпроси на страната нѣма да прави политика, че ще поддържа вѣска добра инициатива. Но законопроектътъ за ипотечния кредитъ и особено законопроекта за договора за учредяване на ипотечната банка се раздадохъ едва вчера. Ние ги разгледахме въ нашитъ частни заседания, но нѣмахме възможностъ поставения на дневен редъ законопроектъ за ипотечната банка всестранно да го проучимъ. Ако вчера се изказахме по принципъ за законопроекта за организацията на ипотечния кредитъ, ние днесъ имаме много основания да оспоримъ този договоръ, но нѣмамъ възможностъ сега да говоримъ, защото не сме проучили въпроса.

Ето защо молимъ, ако не за по-дълго време, поне за утре да се отложатъ разискванията по този законопроектъ.

Министър-председателъ А. Ляпчевъ: Не може.

Председателстващъ А. Христовъ: Моля г. секретари да прочете законопроекта.

Секретаръ Н. Търкалановъ (д. ст): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I. № 14.)

Председателстващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Дрънски.

Д. Дрънски (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! По единъ въпросъ отъ първостепенна важностъ, както каза г. министъръ-председателътъ, азъ взехъ пръвъ думата. Тръбва, обаче, да изкажа най-напредъ несъгласието си съ неговото гледище по въпроса за поставянето на дневенъ редъ на тоя законопроектъ за одобрение на договора, сключенъ между Блеръ & С-ие Форейнъ Корпорейшънъ, Нью-Йоркъ, и Лазардъ Бръдърсъ & С-ие, Лимитедъ, Лондонъ и българското правителство за основаването на ипотекарна банка. Нѣма да се съглася съ гледището на г. министъръ-председателя затова, защото, макаръ той да твърди, че законопроектътъ за организация на ипотекарния кредитъ, който вчера се дебатира на първо четене, е тѣсно свързанъ съ днешъ разглеждания законопроектъ, за мене тази тѣсна връзка има единъ модалитетъ въ смисълъ, че законопроектътъ за организация на ипотекарния кредитъ предшества по гласуване настоящия законопроектъ и следователно, докато той не мине и на трето четене, докато не добие окончателна форма и не бѣде промулгиранъ като законъ, до тогава сега разглежданият законопроектъ за учредяване на ипотекарната банка не може да се обсъжда отъ Народното събрание. Законопроектътъ за организация на ипотекарния кредитъ е, така да се каже, единъ преюдициаленъ законъ. Той трѣбва да бѣде гласуванъ отъ Народното събрание, защото всѣко измѣнение, което може да стане въ него до гласуването му на трето четене, може — и много е вѣроятно, че може — да предизвика едно измѣнение и въ този законопроектъ за одобряване договора за учредяването на ипотекарната банка. Следователно не бѣше права мисълъта и не е право искането и настояването непремѣнно тия два законопроекти да се разглеждатъ паралелно, а необходимо бѣше, следъ като първият законопроектъ мине — каквато спешностъ и да има въпросътъ — само следъ туй настоящият законопроектъ да бѣде внесенъ на разглеждане.

Г. г. народни представители! За мене разглеждането на този законопроектъ за одобрение на договора, заедно съ законопроекта за организацията на ипотечния кредитъ, отъ гледището на стопанското възстановяване и, ако щете, отъ гледището на възможноститъ, които трѣбва да се дадатъ на нашитъ държавни банкови институти да участвуватъ въ основаването на тая ипотекарна банка, се предшества отъ единъ другъ още по-голямъ въпросъ, до разрешението на който настоящият законопроектъ не би трѣбвало да намѣри мѣсто за дебатирание. Това е въпросътъ за сключването на голѣмия държавенъ заемъ, въпросъ, който се третира отъ известно време и за окончателното разрешение на който представителитъ на нашето правителство напоследъкъ пакъ сѣ заминали за странство. Сключването на единъ държавенъ заемъ, като стабилизира и нормализира окончателно нашитъ държавни банкови институти, ще имъ даде по-пълна възможностъ следъ това да участвуватъ по право и тѣй както ние разбираме, задължително, въ основаването на тая ипотекарна банка.

Когато ще се дебатира законопроектътъ за одобряване на договора за основаването на ипотекарната банка, народното представителство би трѣбвало да има на лице сѣщо така и устава на ипотекарната банка, която ще има да се основе, защото уставнитъ положения — макаръ по закона и по договора да подлежатъ на одобрение отъ правителството, тѣ преди това трѣбва да бѣдатъ проконтролирани отъ народното представителство — за да се види доколко тѣ сѣ въ съгласие съ договора.

Г. г. народни представители! Азъ повдигнахъ този въпросъ затуй, защото за мене — а смѣтамъ азъ и за болшинството отъ васъ — въпросътъ е особенъ, въпросътъ е сериозенъ. И мотивътъ за спешностъ при разрешението му не бива да го доведе до едно криво поставяне, до едно криво негово разрешение. Това е едно убеждение, заседнало въ менъ, което г. министъръ-председателътъ не може и нѣма да може да разколебае. Не мога да си обясня, какъ тия два законопроекта ще вървятъ паралелно, когато първият законопроектъ е базата на настоящия законопроектъ. Какъ ще градите вие този законопроектъ за одобряване на договора, когато нѣмате базата, на която трѣбва да го поставите и въз основа на която база ще трѣбва да го разглеждате? Но така или иначе, вие трѣгнахте въ тоя пѣтъ.

Г. г. народни представители! Азъ ще трѣбва да направя една принципаална критика на настоящия законопроектъ за одобряване на договора, за да ви кажа защо — щомъ почитаемото правителство не пожела и не желае да даде възможностъ за по-обстойно изучаване — ние ще се произнесемъ по принципъ противъ настоящия законопроектъ.

За да говоря така, ми даватъ основания, ако щете, финалнитъ думи въ мотивитъ на законопроекта. Въ края на тия мотиви министърътъ на финанситъ г. Молловъ казва така: (Чете) „Като се надѣвамъ, че вие съзнавате отъ какво голѣмо значение е предложениият законопроектъ за създаване на Българската ипотекарна банка и че въ връзка съ това ще обсъдите голѣмитъ въпроси, дали ще може очакваната ипотекарна банка да се учреди и изпълни своитъ широки задачи безъ съдействието на чуждия капиталъ, дали този капиталъ може да се привлече, безъ да получи достатѣчни гаранции за своята сигурностъ и известно задоволително рентирание и какъ могатъ да се задоволятъ такива претенции, безъ да се накърнятъ голѣмитъ национални интереси, свързани съ ипотекарния кредитъ, азъ ви моля, г. г. народни представители, да разгледате и гласувате тоя законопроектъ“. Самъ г. министърътъ на финанситъ, изглежда, не е много убеденъ, нито въ основателността на своя законопроектъ, нито въ възможността чрезъ този договоръ и чрезъ тази банка да се гарантиратъ голѣмитъ национални интереси правилно, безъ да бѣдатъ тѣ накърнени, нито е убеденъ, че тая ипотекарна банка наложително и безъ друго трѣбва да се състави отъ чуждъ капиталъ, и затова той въ края на своитъ мотиви хвърля тѣзи — какъ да кажа — неопредѣлени фрази, съ които като-челси иска да ни каже косвено: г. г. народни представители, намѣрете другия пѣтъ, азъ съмъ съгласенъ да трѣгна по него, щомъ ми го посочите. Тая широта въ възгледа на министра на финанситъ показва, че договорътъ за създаването на ипотекарната банка не е получилъ неговото пълно одобрение, щомъ той самъ допуска възможността този договоръ да бѣде измѣненъ, въ смисълъ да бѣде отхвърлено даже участието на чуждия капиталъ, за да може ипотекарниятъ кредитъ да се организира само съ български срѣдства, безъ да нахълтва чуждиятъ капиталъ, въ какъвто случай, споредъ както той самъ казва, не може да се запазятъ националнитъ стопански интереси да не бѣдатъ накърнени. И много основателно, споредъ мене, г. г. народни представители, е това. Когато се касае за нахълтване на чуждъ капиталъ въ една страна, задача е, ако мога така да кажа, на този, който го привлича, да го привлече само временно, а не да го привлече, за да го остави господаръ за дълги времена, бихъ казалъ, за вѣчно време въ страната, на която той би могълъ да помогне. При това измѣнение, така да се каже, на характера на участието на чуждия капиталъ въ стопанството на една страна — отъ временно въ дълговѣчно — това участие минава границитъ на помощта, която този капиталъ може да даде, и се превръща въ една опасностъ, която действително застрашава голѣмитъ национални интереси. Защото, трѣбва да ви кажа, споредъ нашето мнение, при този договоръ, както той е редактиранъ — и това е единъ мотивъ, поради който ние не можемъ да одобримъ договора по принципъ — чуждиятъ капиталъ, който ще нахълта у насъ, има една трайна, безсрочна, нека я назова, вѣчна привилегия да стои у насъ и да се управлява тѣй, както желаятъ носителитъ му чужденци, които ще иматъ предъ видъ само личния си интересъ, оползотворението на своитъ капитали, безъ огледъ на удовлетворение нуждитъ на страната, безъ огледъ на повдигане нейното стопанство.

Г. г. народни представители! Въ този пѣтъ на мисли, позволете ми накратко да ви направя една смѣтка, за да разберете, че ако организацията на ипотекарния кредитъ у насъ изисква основаването на една ипотекарна банка, то при този договоръ, какъвто е той, абсолютно не е необходимо, никакъ не е нужно да влизатъ въ страната чужди капитали. Съгласно договора, основниятъ капиталъ на тази ипотекарна банка влиза на 10.000.000 швейцарски франка, при база 1 долларъ — 5-138 франка, което значи приблизително 28 л., или 10.000.000 швейцарски франка, превърнати въ български левове, даватъ 270—280 милиона лева. Както при основаването на всѣко акционерно дружество, така и тукъ, въ началото ще се внесе само $\frac{1}{3}$ отъ капитала на тази ипотекарна банка. Останалитъ $\frac{2}{3}$ отъ капитала ще се внесатъ, само ако управителниятъ съветъ на банката — въ който, мимоходомъ казано, чужденцитъ иматъ болшинство — даде съгласието си за това и поисква тая вноска. Една трета отъ 270 милиона лева прави 90 милиона. Следователно, банката положително ще оперира съ 90 милиона български лева, съ право да издава общни облигации въ размѣръ на внесенния капиталъ, увеличенъ 20 пѣти, които облигации тя ще пласира въ стра-

ната или въ странство. 20 пѣти по 90 милиона лева — една трета отъ внесения капиталъ отъ 270 милиона лева — прави 1.800.000.000 л. Следователно, ипотекарната банка ще може да оперира съ тая сума отъ 1.800.000.000 л., за да задоволи нуждитъ отъ ипотеченъ кредитъ въ страната.

За насъ при това положение нуждата отъ този договоръ — както казахъ и по-рано — е свършено недоказана, не съществува. Тоя договоръ, следователно, може и да не се гласува, можемъ да минемъ и безъ него, безъ съ това да се накърни нуждата отъ срѣдства за ипотеченъ кредитъ въ страната. Ако държавата може да намѣри 150 милиона лева, за да възстанови изгорѣлия театъръ — една нужда много локална и чисто централизирана, нека да кажа — тя, смѣтамъ азъ, може да намѣри 90 милиона лева свои срѣдства, за да организира ипотекарната банка и по този начинъ да задоволи нуждитъ на страната отъ ипотеченъ кредитъ.

Ето защо, г. г. народни представители, спешното гласуване на този законопроектъ не е така необходимо, за да е нужно още днесъ непременно да се вотира той на първо четене, безъ да се даде възможностъ за едно по-подробно и обстойно проучване.

Но този договоръ, г. г. народни представители, съдържа редъ постановления, едни отъ които сѣ опасни, други противоречиви, трети създаватъ неимоверни тежести на държавата, четвърти отнематъ правото ѝ, когато намѣри за добре, да ликвидира така или иначе този банковъ институтъ и тя да вземе въ рѣцетъ си раздаването на ипотечния кредитъ. Безъ да се спирамъ подробно върху различнитъ постановления на договора, азъ искамъ да изтъкна предъ васъ всичкото това, което нашата група въ краткото време, което имахме за да разгледаме този договоръ, можа да констатира, че съставлява сериозно възражение противъ този договоръ, сериозни прѣчки за неговото приемане тѣй, както е представенъ.

Чл. 3 отъ този договоръ създава единъ монополъ за раздаване на ипотеченъ кредитъ, като не позволява въ продължение на 25 години да се основе никаква друга банка подъ акционерна форма, която да има за задача да дава пари въ заемъ на граждани и селяни срещу ипотека на недвижими имоти или срещу залогъ на доходи, когато се касае за заеми на общини и окръзи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: По законопроекта за организацията на ипотечния кредитъ въ нищо не се засѣгатъ правата на никого, които има по закона за привилегиитъ и ипотекитъ. Има недоразумение.

Д. Дрѣнски (д): Нѣма недоразумение, г. министре, защото азъ направихъ своята резерва.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Казвамъ Ви това за обяснение.

Д. Дрѣнски (д): Въ чл. 3 се казва, че въ продължение на 25 години не може да се основе банка подъ акционерна форма, която да има правата, които се даватъ съ тоя договоръ на тая ипотекарна банка, която основаватъ сега. Това е монополътъ, за който азъ говоря.

П. Петковъ (зан): Макаръ и съ по-малкъ процентъ на лихви.

Д. Дрѣнски (д): Да. — Български граждани, на брой 7 или 10, не могатъ да се събератъ да пуснатъ подписа за акции, за да образуватъ дружество, което търговскиятъ законъ позволява, съ задача да вършатъ банковни операции, между които и такива за ипотекарни заеми.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това не имъ е забранено. Ще се ползуватъ отъ закона за привилегиитъ и ипотекитъ.

Д. Дрѣнски (д): Отнема имъ се това право.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Искамъ да дамъ едно обяснение, затуй Ви прекъсвамъ. Има парафирани три алинеи въ допълнение на чл. 3 отъ законопроекта за ипотечния кредитъ, а не на този законопроектъ за одобряване на договора за ипотекарната банка. Въ тѣзи три алинеи тѣзи права сѣ запазени, както за дружествата, които сега съществуватъ и иматъ ипотека, така също и за Земледѣлската банка, която издава заложни облигации. А колкото се отнася до действието на

закона за привилегиитъ и ипотекитъ, той си остава за всички, които желаятъ да се ползуватъ отъ него и да даватъ пари срещу ипотеки.

П. Палиевъ (д.сг): Безъ да се ползуватъ отъ специалнитъ привилегии по тоя законопроектъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да, безъ да се ползуватъ отъ специалнитъ привилегии по тоя законопроектъ.

Т. Константиновъ (нац.л): Това трѣбва да се каже.

Д. Дрѣнски (д): Бихъ желалъ да зная, какде сѣ тѣзи три алинеи, отдѣлно парафирани.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ не сѣтъ къмъ този законопроектъ, а въ законопроекта за организиране на ипотечния кредитъ. Затуй тѣзи два законопроекта трѣбва да се разглеждатъ наедно. Само тогава ще се хвърли пълна свѣтлина.

Н. Мушановъ (д): Тоя законопроектъ зависи отъ оня, а не обратното.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Сега ще споримъ! Г. Мушановъ! Като дойдете въ комисията, ще видите какъ стоятъ въпроситъ.

Г. Семерджиевъ (д.сг): Оня законопроектъ и този сѣ нераздѣлни.

Н. Мушановъ (д): Оня е общъ за всички привилегии и ипотеки въ страната.

Д. Дрѣнски (д): Докато не се роди оня законъ, какъ ще се роди тоя? Ние обръщаме работата така, че колата идатъ предъ воловетъ! Тѣзи обяснения, които давате, сѣтъ неоснователни. Законътъ за привилегиитъ и ипотекитъ не урежда създаването на дружества.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не.

Г. Семерджиевъ (д.сг): Търговскиятъ законъ си остава.

Д. Дрѣнски (д): Тукъ въ чл. 3 отъ договора е казано: "... нѣма да се позволи образуване на ново дружество за ипотеченъ кредитъ, съставено подъ форма на дружество на заемодавци, каквото има предъ видъ чл. 2, алинея трета отъ закона за организацията на ипотечния кредитъ". А въ законопроекта за ипотечния кредитъ въ чл. 2, алинея трета, се предвижда, че могатъ да се основаватъ дружества на акционерни начала по търговския законъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Да ви прочета, какво е парафирано къмъ чл. 3 отъ закона за организацията на ипотечния кредитъ. Къмъ чл. 3, който гласи: (Чете) „Правото за издаване заложни облигации принадлежи само на разрешенитъ дружества за ипотеченъ кредитъ“, сѣ прибавени следнитъ три алинеи: (Чете) „По изключение, всички дружества могатъ да издаватъ по правилата, предвидени въ чл. чл. 272—276 отъ търговския законъ, заложни облигации срещу ипотекирани фабрични и индустриални заведения“. Това е предвидено специално за тия видове кредити, защото тукъ не се говори за тѣхъ.

„Настоящиятъ законъ не засѣга въ нищо придобититъ права на Българската земледѣлска банка по закона за учредяването ѝ.

„Къмъ чл. 80 буква „в“ прибавя се: и на временнитъ облигации, разрешени съ учредителния законъ на дружествата за ипотекаренъ кредитъ“. Продължавайте сега.

Д. Дрѣнски (д): Печатано ли е това въ законопроекта?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не е печатано, защото то отпосле се уговори.

Д. Дрѣнски (д): Значи, има още работи, които на насъ не сѣтъ известни, и, следователно, законопроектътъ не е внесенъ пълнеъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, азъ ви го казвамъ сега и го допълвамъ.

Н. Мушановъ (д): Тръбваше да се допълни. Откъде ще знаемъ ние това?

Д. Дрънски (д): Какъ мога да говоря азъ по единъ законопроектъ, който има редакция съвършено различна отъ тази, която Вие казвате сега? Тогава Вие тръбва да оттеглите този законопроектъ и да внесете другъ, съ пъленъ текстъ, да ни се раздаде, да го проучимъ, и тогава да разискваме.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Продължавайте сега!

Д. Дрънски (д): Азъ не повдигамъ този въпросъ съ нѣкаква тенденция, но това е само, споредъ менъ, правилното процедуране. Ако е внесенъ единъ непъленъ законопроектъ, той тръбва да бѣде оттегленъ и да се внесе другъ пъленъ законопроектъ, и тогава да го разгледаме.

И азъ имамъ пълното основание да претендирамъ, че съ тази редакция сега, която ни се каза на чл. 3 отъ законопроекта, се основава единъ монополъ, който ние по никакъвъ начинъ не желаемъ да се позволи да съществува.

Г. г. народни представители! Безспорно е, най-сетне, че чуждиятъ капиталъ, който искаме да внасяме по тая договоръ, дава едно право на вносителитъ му да разпореждатъ съ пълни и неограничени права, съ всичкитъ действия и по всичкитъ направления на дейностъ на тая ипотечарна банка.

Въ чл. 7, където се определя, какъ става разпредѣлянето на капитала на тая ипотечарна банка, се говори, че капиталътъ ще се състои отъ 20 хиляди акции, всѣка една отъ 500 шв. фр., като 12 хиляди акции, значи, повечето отъ акциитъ, се оставятъ въ рѣшетъ на чужденцитъ, а останалитъ 8 хиляди акции се запазватъ по две хиляди за държавата, за Българската земеделска банка, за Българската централна кооперативна банка и за застрахователнитъ дружества, които иматъ седалищата си въ България, значи, оставятъ се въ рѣшетъ на български институти, въ рѣшетъ на български.

По-нататкъ вие ще видите какъ се упеждатъ управителнитъ тѣла на тая банка, за да разберете пълното и абсолютно надмошие на чуждия елементъ въ управлението, който елементъ, както и по-рано заявихъ, ще има за задача да се грижи само за своитъ собствени интереси, безъ да прониква нито въ целитъ на този законъ, нито въ нелитъ на договора, нито въ нуждитъ на българското стопанство, и съ огледъ на тѣзи нужди да разрешава въпроситъ, които ще има да се разрешаватъ.

По този принципиаленъ текстъ ще ми позволите да направя една бележка за недостатъчно ясноти касателно известни алинеи.

Отъ 8-тѣ хиляди акции, които се запазватъ за насъ, 2 хиляди акции се даватъ на застрахователнитъ дружества, които иматъ седалището си въ България. Ето единъ въпросъ, който не е разрешенъ положително въ този договоръ. Защото, какво значи застрахователно дружество, което има седалището си въ България, отъ една страна, и, отъ друга страна, какво значи българско застрахователно дружество — тоя въпросъ не е изясненъ въ договора, а е поставенъ така конфликтно, защото едното понятие означава едно, другото понятие означава друго. In fine на този законопроектъ се говори, че само френскиятъ текстъ съставлява действителния договоръ-*legu seul fo*, както казватъ — той е мѣтодическиятъ, но вие ще видите, че и въ френския текстъ това различие въ понятията съществува.

Азъ искамъ да обърна вниманието ви най-напредъ на това, че „Compagnies d'Assurances ayant leur siѐge en Bulgarie“, което значи „Застрахователни дружества, които иматъ седалището си въ България“ — това сѣ чужди акционерни или въ друга форма застрахователни дружества, които сѣ . . .

Нѣкой отъ сговориститъ: Тѣ сѣ български.

Д. Дрънски (д): Не сѣ. — . . . които сѣ отговорили на изискванията на чл. чл. 226—227 отъ търговския законъ, които изискватъ отъ чуждитъ дружества да регистриратъ въ сѣда съ какъвъ капиталъ ще опериратъ, кои сѣ управителнитъ имъ тѣла и кое е седалището имъ, което тѣ избиратъ въ България. Следователно, когато говорите за застрахователни дружества, които иматъ седалището си въ България, касаетъ се еднакво, както за български застрахователни дружества, образувани съ български капиталъ, така и за чужди застрахователни дружества, които сѣ формирани въ странство, но които иматъ клонове или представителства въ България съ опредѣлено седалище.

Следователно, дветъ хиляди акции за застрахователни дружества, които иматъ седалищата си въ България, предполагамъ, ще могатъ да бѣдатъ дадени и на чужди застрахователни дружества. Въ такъвъ случай това съотношение на акциитъ или на капитала, който ще стои въ български или въ чужди рѣще, се накрънява и може да остане 14 на 6, когато дветъ хиляди акции, предназначени за застрахователнитъ дружества, се дадатъ и на чужди застрахователни дружества, които иматъ седалищата си въ България. Такива дружества има много въ България, София изобилства съ такива; нѣма защо да ги ги цитирамъ, защото сѣтамъ, че ви сѣ известни. По-нататкъ въ текста . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тамъ е важното.

Д. Дрънски (д): . . . се казва (Чете) „Les actions numérotées de 1 à 8.000 et détenues par l'État Bulgare, la Banque Agricole, la Banque Coopérative et les Compagnies d'Assurances Bulgares sont, en principe, inaliénables“, което значи: (Чете) „По принципъ сѣ неотчуждаеми акциитъ, номерирани отъ 1 до 8.000 и задържани за държавата, Българската земеделска банка, Централната кооперативна банка и българскитъ застрахователни дружества“. Ето единъ текстъ, който казва друго, ето едно понятие, съвършено различно отъ това, което ви посочихъ. Кои застрахователни дружества ще държатъ тия акции, чисто българскитъ дружества ли, основани съ български капиталъ, за да може чл. 7 да получи своето приложение отъ гледището на репартицията на акциитъ между български и чужди подданици, или могатъ да се дадатъ и на чужди застрахователни дружества, които иматъ седалището си въ България?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма ли друга една алинея да казва, че сѣ въ рѣшетъ на българското правителство, че то ще ги раздава?

Д. Дрънски (д): Нѣма.

Нѣкой отъ сговориститъ: Ясно е.

Н. Мушановъ (д): То не е ясно, ами тръбва да го изяснимъ.

Д. Дрънски (д): Безспорно, не е ясно, защото или този текстъ тръбва да се махне и да останатъ чисто български дружества, за да може принципътъ на чл. 7 да се запази, или ще оставите тия акции така да се разпредѣлятъ, защото вие, правителството, нѣмате право да ги дадете на други застрахователни дружества чисто български, когато могатъ и чужди дружества да участвуватъ въ купуването на тия две хиляди акции. Този въпросъ е отъ голѣма важностъ, защото, ако при това положение, както ви казахъ, правото на управление на ипотечарната банка . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Защо не четете следната алинея на чл. 7: (Чете) „Българското правителство има право да запише направо всичкитъ или частъ отъ тия запазени по-горе 8.000 акции“?

Д. Дрънски (д): Азъ ще дойда и тамъ, недейте бърза.

Н. Мушановъ (д): Ако се откажатъ дружествата да ги запишатъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не е така.

Н. Мушановъ (д): Ще видите, че е така.

Д. Дрънски (д): Възражението Ви е много неоснователно, г. Ляпчевъ, и ще излѣзе, че ние, които не сме имали време да проучимъ законопроекта, а Вие сте разполагали съ толкова месеци за това, по-малко го знаете, отколкото ние.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля, моля!

Д. Дрънски (д): Ето защо — пакъ се връщамъ на този въпросъ — искамъ въ този договоръ този въпросъ да бѣде ясно и положително поставенъ, да се знае, че тия 8.000 акции ще бѣдатъ въ рѣшетъ на български подданици, защото чуждото дружество е чуждоподданно, то се представлява отъ чужденци и може да оперира въ България само по силата на търговския законъ, като има своето

седалище тукъ, но то не трѣбва да има право, споредъ мене, да купува отъ тия акции, а това право трѣбва да се даде само на български застрахователни дружества. Тази неяснотъ е отъ особено значение, защото, така или иначе, ще има и своята реперкусия, своето отражение върху по-нататъшната дейностъ на тази ипотечна банка.

По-нататъкъ е казано: (Чете)

„Тѣ ще бждатъ задължително поименни, докато бждатъ задържани отъ държавата или другитѣ участвуващи въ българската група“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Могатъ да бждатъ. Много ясно е.

Д. Дрѣнски (д): Азъ бихъ желалъ да споря съ Васъ, г. Ляпчевъ, но ще си изгубя времето.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какво ще спорите? Четете текста.

Д. Дрѣнски (д): Г. министре! Не желая да ме прекъсвате и да ми отнемате времето.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре, ще Ви оставя, но цитирайте цѣлитѣ текстове, а не части.

Д. Дрѣнски (д): Българското правителство е първоначално купувачъ на 2 хиляди акции. Ако нѣкой откаже да купи отъ другитѣ акции, българското правителство може да купи и тѣхъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не е така.

Д. Дрѣнски (д): Така е. Казано е: (Чете) „По изключение, тия акции ще могатъ да бждатъ прехвърляни на нѣкои отъ другитѣ български първоначални подписчици, а ако тѣ откажатъ, прехвърлянето имъ ще може да стане, съ съгласието на управителния съветъ, върху другитѣ първоначални подписчици или върху трети лица“. Ако, следователно, единъ отъ тѣхъ откаже да вземе тия акции, може другиятъ институтъ да ги купи; ако и той откаже, тогава дохождаме до едно още по-лошо положение — вие можете да ги дадете и на трети лица, които не се предвиждатъ въ чл. 7, а тѣзи трети лица, безразлично, може да бждатъ каквито щете, тѣ не сж опредѣлени, тѣ може да бждатъ чужденци, може да бждатъ българи и т. н.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Ако правителството откаже, то може да измѣни и закона.

Н. Мушановъ (д): Да, но ние затуй сме Народно събрание, за да не му позволяваме да направи това.

Г. Семерджиевъ (д. сг): То е защото може българското правителство да иска половината да направи български капиталъ. Казано е: „Ако откаже“. Ако то откаже, нищо не му прѣчи да измѣни и закона.

Н. Мушановъ (д): Какъ ще го измѣни, като имате сключена конвенция?

Г. Семерджиевъ (д. сг): Да го измѣни въ полза на чужденцитѣ съ тѣхно съгласие.

Н. Мушановъ (д): Нѣма да му далемъ туй съгласие, но ще искаме акциитѣ да останатъ въ български рѣце.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Безъ съгласието на правителството този процентъ не може да се измѣнява. Това е въ законопректа.

Н. Мушановъ (д): Не е истина.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Безъ съгласието на правителството тия 40% не могатъ да отидатъ въ други рѣце.

Д. Дрѣнски (д): Г. г. народни представители! Ако азъ обръщамъ вашето внимание на този въпросъ, то е тѣкмо затуй, защото и въ моето съзнание, и по моитѣ схващания това съотношение на 40 и 60% отъ капитала не трѣбва да бжде измѣнявано. И понеже въ последната група отъ 2 хиляди акции правото на откупуване не е ясно опредѣлено, защото всѣко дружество, и чуждо, което има седалището си въ България, има право да претендира и може

да ги откупи, по този пѣтъ може да се наруши това съотношение. Затова азъ обръщамъ вниманието ви на тази неправилна, неточна и неясна редакция. Намирамъ, че по този начинъ се прави една грѣшка, като се прави едно отстъпление отъ основния принципъ, което отстъпление може да доведе до полза на основателитѣ на тази ипотечна банка, които косвено може да претендиратъ тия акции да се дадатъ на чужди дружества, както ще се дадатъ тѣмъ 12-тѣ хиляди акции.

Г. г. народни представители! Най-сетне, както всѣко акционерно дружество, така и тая ипотечна банка може, по решение на общо събрание и съ одобрение на правителството, да увеличава своя капиталъ. Това е ясно; това е принципъ — всѣко увеличение на капиталъ чрезъ издаване на нови акции дава право на носителитѣ на старитѣ акции на една привилегия, на едно предимство при откупуването и, следователно, при увеличение на капитала на респективна сума, предполага се, че старитѣ носители на акции взематъ съответното количество и съотношението нѣма да се измѣни. Но позволявамъ си да кажа, че и тукъ има нѣщо, което е обгърнато въ мъгла, за да не кажа въ мистерия, толкова е неясенъ, неточенъ, невѣренъ, бихъ казалъ, текстътъ, че има нѣщо, което поставя въ пълно недоумѣние всѣки, който чете настоящия законопроектъ.

На края въ третата алинея на чл. 8 се казва: (Чете) „Общото събрание, съ съгласието на министра на финанситѣ, ще може всѣкога да реши да се издадатъ нови акции срещу вноски въ натура и въ този случай горепосочената привилегия нѣма да бжде приложима“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако искате, да Ви обясни защо е туй.

Д. Дрѣнски (д): Азъ ще кажа какъ го разбирамъ.

Г. Марковъ (з. в): Нека г. министърътъ го обясни.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Понеже въ единъ отъ последнитѣ членове на договора се поменава, че ще има да се уреди въпросътъ за ипотечния отдѣлъ на Българската народна банка и за ипотечнитѣ облигации на Българската земеделска банка съ това дружество, то тѣзи банкові учреждения, особено Народната банка и, напр., Кооперативната банка да иматъ право да взематъ участие въ ипотекитѣ, ако ги приема тази банка — това значи вноски въ натура — вмѣсто да внесатъ пари за акции. Тази е идеята на този членъ. Това дава едно право на държавата.

Н. Мушановъ (д): Но когато ще се издаватъ нови акции, съ които ще се увеличи капиталътъ, тогава носителитѣ на старитѣ акции нѣматъ ли право да получатъ съответно увеличение отъ новитѣ акции? Това ли е смисълътъ на думитѣ, че не може да се приложи привилегията? Това не можахме да разберемъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това е смисълътъ, но това разпредѣление ще става съ съгласието на министра на финанситѣ.

Н. Мушановъ (д): Това разбирамъ.

Д. Дрѣнски (д): Доколкото можахъ да разбера отъ обясненията на г. министра, касае се за апортитѣ, които се даватъ отъ дветѣ банки, Народната и Земеделската. Ще има, следователно, една специална категория акции, които се назоваватъ апортни и които нѣматъ нищо общо съ основнитѣ акции на тази ипотечна банка, издадени срещу пари. Това сж, следователно, една група специални акции, които ще се дадатъ на Българската народна банка и на Българската земеделска банка. Но това е едно заключение, което не изхожда право отъ текста на този членъ на закона; това е едно заключение, което може да се извлѣче само отъ обясненията на г. министъръ-председателя. Но азъ не зная дали утре, когато общото събрание даде съгласието си и реши това, . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И когато министърътъ на финанситѣ го одобри.

Д. Дрѣнски (д): Всѣкога може да се намѣри единъ министъръ на финанситѣ, който да даде съгласието си. . . . нѣма да дойде единъ чужденецъ да даде апортъ и да каже: ето една къща, която струва 10 милиона лева — дайте ми за 10 милиона лева акции. Тогава никой нѣма да

може да се противопостави на едно таково искане, защото договорът дава това право. Ето защо по-рано азъ говорехъ за една мъгла, за една неясност, да не кажа мистерия, въ тази последна алинея.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ще се обяснимъ.

Д. Дрънски (д): Вие ще дадете обяснения, обаче текстътъ не хармонира съ Вашитъ обяснения.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Казано е: „съ съгласието на министра на финанситъ“. Ако се намъри министъръ на финанситъ, който да е калпазанинъ, той може да измени цѣлия законъ!

Д. Дрънски (д): Ама той може да не разбира този текстъ така, както го разбирате вие.

Н. Мушановъ (д): Той ще говори само за събиране голѣми суми.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ние толкова можемъ да направимъ.

Н. Мушановъ (д): Ние защо сме тукъ народни представители?

С. Стефановъ (д): Позволете две думи, г. министре. Ако е вѣрно Вашето обяснение, че това се касае за Земледѣлската банка и Народната банка, може ли туй положение да не бѣде вписано въ закона?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това се цели, г. Стефановъ.

С. Стефановъ (д): Ами то трѣбва ли да бѣде вписано въ закона или не?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, това е то!

С. Стефановъ (д): То е едно много важно положение и трѣбва да бѣде вписано въ закона.

Д. Дрънски (д): Ако това обяснение е истинския смисълъ на тази реакция, азъ мисля, че нѣма защо то да не влѣзе въ текста и да се каже, че тия апортни акции се даватъ само за апортитъ на Българската народна и на Българската земледѣлска банки.

По-нататкъ, г. г. народни представители, стигаме до единъ текстъ, който привидно не натежнява българския фискъ, българската хазна съ нищо, но който, при пълна анализа, ви дава да разберете до какви действително опасни последици за българската държава може да се дойде, ако той мине тѣй, както е редактиранъ и както ви е предложень.

Въ продължение на 5 години отъ основаването на тая ипотечарна банка българското правителство е длъжно да внася суми на банката, за да гарантира единъ дивидентъ на нейнитъ акции отъ 7%. Предполагането е — допускамъ това — че въ първитъ години отъ организацията на тая банка нѣма да могатъ да се получаватъ печалби, за да гарантиратъ дивидента 7%. И тая печалба чуждиятъ капиталъ трѣбва да си я гарантира отъ първия день още, въ който стѣпва на българска земя. Той си иска 7-тѣ на сто. Той казва: „Ще ви учредя банка, въ първитъ години ще пламирамъ пари срещу ипотеченъ заемъ, лихвата ми каква ще бѣде, ще видимъ после, но азъ може да не получа печалби 7%. Тия 7% вие, правителството, въ първитъ петъ години — както формално е казано въ този текстъ — ще ми ги дадете“. И българското правителство ежегодно ще внася, ако направимъ смѣтката, доста голѣми суми, съответно съ внесения капиталъ, за да гарантира тия 7% дивиденти. Вѣрно е — туй по-долу е казано — че тия внесени суми се даватъ въ авансъ и че следъ 5 години — следъ като се спаднатъ отъ печалбитъ на тая банка персоналитъ, вещественитъ и разни други разноси — това, което артише, което остане като печалба, ще се повръща на българското правителство срещу вноснитъ, които то е правило, за да гарантира 7-тѣ на сто дивиденти. Най-сетне, това е една временна тежестъ, която българското правителство ще трѣбва да понесе, за да привлѣче тоя капиталъ, да му отвори широко обятията си и той да се хвърли, защото инакъ нѣма да дойде — това азъ приемамъ. Но фактически нито 5-тѣ години сж единъ опредѣленъ срокъ, нито държавата следъ 5 години се освобождава отъ всѣко заплащане на 7-тѣ на

сто. Нѣщо повече даже. Ако тая банка, така или инакъ учредена, въ своитъ операции не преуспѣе, не намъри плащентъ достатъченъ, не може да гарантира вземанията си, има загуби, тогава банката сама има право да постанови своята ликвидация, своето заличаване и да си върви. И тя нѣма да си върви, както ще се намъри въ момента, когато ще си заминава, а ще иска да си върви така, както е била въ момента, когато е дошла, плюсь гарантиранитъ ѝ 7% печалби до момента, когато ще си отива, безъ да понесе тя лично, субективно абсолютно никакви загуби. Всичкитъ тия загуби, които сж настѣпили за нея и които ще предизвикатъ евентуално нейната ликвидация, по решение на нейния управителенъ съветъ, ще ги понесе българското правителство, българската държава, която ще повърне на банката всичкитъ загубени пари, ще ѝ откупи всичкитъ акции въ капиталъ, ще ѝ плати 7-тѣ на сто лихви и, следъ туй, всѣко лице, което има да взема отъ тая банка — а ще има да взема всѣки, който е носителъ на издадени заложни облигации, количеството на които възлиза на милиардъ — ще има акция изключително и само срещу българското правителство. Следователно, българското правителство е поставено въ положението да понесе всички товаръ на тая ипотечарна банка, успѣхътъ на която може да не бѣде гарантиранъ въ България, и който неуспѣхъ ще повлѣче за нея редица загуби. Тия загуби нито Блеръ & С-ие Форейнъ Корпорейшънъ, нито Лазардъ Брѣдърсъ ще ги понесатъ; ще ги понесете вие, ще ги понесе народътъ, защото, когато дойде да се изплащатъ, ще се изплащатъ, безспорно, отъ бюджетни приходи, отъ данѣцитъ.

Това е, г. г. народни представители, едно постановление въ договора, което унищожавя, бихъ казалъ, издѣно всѣкаква евентуална полза, която може да се допринесе чрезъ основаването на тая ипотечарна банка.

По-нататкъ е казано: (Чете) „Българската държава се задължава да откупи акциитъ на всичкитъ други акционери по тѣхната номинална стойностъ въ златни швейцарски франка“. Представете си едно акционерно дружество, което не преуспѣва; неговитъ акции по стойностъ сж подбити на пазара. И ако тая сѣдба постигне ипотечарната банка, безспорно е, че вмѣсто 500 номинални швейцарски франка, колкото струва акцията, на пазара тая акция ще струва 250—200 швейцарски франка, обаче българското правителство ще плати напълно 10-тѣ милиона швейцарски франка, макаръ и въ она моментъ акциитъ на банката да струватъ 2 или 3 милиона лева, съответно на това, доколко тѣ сж паднали, поради неуспѣхитъ на тая банка.

И кредиторитъ на банката — а това сж най-вече носителитъ на заложнитъ облигации — не ще иматъ право на никакъвъ обратенъ искъ срещу старитъ акционери — тѣ се освобождаватъ отъ отговорностъ.

Г. Семерджиевъ (д. сг): По закона, за акционернитъ дружества е винаги така.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Голѣмо разбирание на тѣзи въпроси! Додето бѣше право, разбирамъ, но като настѣпи тукъ...

Нѣкой отъ лѣвицата: Значи досега е ималъ право?

Д. Дрънски (д): Ами нѣмамъ ли право?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, малко! А това, което говоритъ сега, показва, че не разбирате. Азъ ще мълча сега.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Първоначалнитъ акционери на едно новообразувано акционерно дружество не отговарятъ по-нататкъ.

Н. Мушановъ (д): Отговаря активътъ на дружеството, а тукъ, независимо отъ актива на банката, държавата е длъжна да плати. Тамъ е то. Държавата гарантира. То е ачикъ.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Малко важи кой е акционеръ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Четете договора.

Д. Дрънски (д): Азъ чета и обяснявамъ, г. министре, и мисля, че нѣма никакво недоразумение.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: По-рано не, но сега има недоразумение.

Д. Дрънски (д): Г. г. народни представители! Азъ отначало казахъ, че единъ чуждъ капиталъ, който дохожда да помага — съ такава целъ се привлича — не може да остане вѣчно въ страната.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Ама той не е хуманитаренъ, той се влага съ целъ за печалба. Това не е благодеяние.

Д. Дрънски (д): Той иде за печалба, бозспорно, азъ казахъ това одеде, и затуй вие му гарантирате 7% печалба. Ако той идѣше да помага, тогава би било иначе. Не отричамъ, че той иде тукъ за печалби, но неговитѣ печалби сѣ така добре гарантирани, че излагатъ положението на българската държава и на българското правителство. И азъ казвамъ, че тоя капиталъ иде и иска печалби и вие му ги давате, само че вие смѣтате, че ще му ги давате въ петъ години, а азъ смѣтамъ, че ще му ги давате въ цѣлото продължение на съществуването на тая банка.

П. Гаговъ (д. сг): При тия условия иска да дойде. Ако сте противъ, кажете, че не искате чуждъ капиталъ.

Д. Дрънски (д): Ако бѣхте тукъ одеде, щѣхте да чуете, че азъ казахъ, че съмъ противъ дохождането на тоя чуждъ капиталъ, защото вие съ 90 милиона лева можете да откриете тази ипотекарна банка.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣй де, разбрали сте въпроса!

Н. Мушановъ (д): А вие сте го разбрали! Така е, когато имате парафирани членове, а не ги съобщавате на Народното събрание да ги знае.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Мушановъ! Това, което ви прочетохъ, прочетохъ го, за да знаете. Какво искате?

Н. Мушановъ (д): Това трѣбваше да бжде въ законопроекта.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Въ законопроекта е. Щомъ азъ го чета, то е въ законопроекта. Законопроектътъ ще отиде въ комисията и ще се допълни.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Това, което каза г. Ляпчевъ, то не е ново. То само обяснява едни положения, които ги има въ законопроекта.

Н. Мушановъ (д): Ама какъ „обяснява“? Какъ може, за достойнството на Парламента, за достойнството на народното представителство, да се говори така: „обяснява“! Има действително нѣкои работи, които не трѣбва да говоримъ, но тукъ всички сме съ желание да се освѣтли въпросътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Правъ сте.

Н. Мушановъ (д): Най-малко желателно бѣше г. Ляпчевъ да се изрази така. Парламентътъ трѣбва да намѣри всички недостатѣци и да ги каже. Затова е Парламентътъ.

Б. Ефтимовъ (д. сг): Желателно е.

Н. Мушановъ (д): Защо сѣ тогава тия закачки?

Д. Дрънски (д): Ние смѣтаме, че е право на държавата, въ която влиза чуждъ капиталъ, даже и за да помага, както казва г. Семерджиевъ — по този начинъ, като му гарантирате 7% лихва, . . .

Г. Семерджиевъ (д. сг): Не да помага идва, а да печели.

Д. Дрънски (д): . . . безразлично въ какво положение се намиратъ неговитѣ операции — въ всѣки моментъ да се освободи отъ опеката на този капиталъ, да не го оставя да се тиранизира, да не бжде принудена държавата постоянно, понеже ѝ помага, да му гарантира тия печалбитѣ. И ние недоумяваме: защо, отъ гдѣ накѣде, по какви съображения, какви мстиви, какви резони могатъ да ограничатъ правото на българската държава, което ѝ се дава по силата на ал. 3 отъ чл. 9 да откупи 12.000-тѣ акции отъ чуждитѣ представители или отъ тѣхнитѣ наследници, или правоприменици само въ единъ ограниченъ срокъ между осмата и десетата години отъ съществуването на ипоте-

карната банка? Азъ мисля, че българската държава, българското правителство трѣбва да има право да избере момента за откупуването на тѣзи акции безъ огледъ на времето, . . .

П. Палиевъ (д. сг): Когато тя пожелае. Това е най-удобно!

Д. Дрънски (д): . . . да не бжде ограничена само въ единъ срокъ отъ две години.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Не можете да ги поставите въ неизвестностъ.

Д. Дрънски (д): Когато вие давате право на тая банка да има едно неограничено съществуване въ страната, . . .

Н. Мушановъ (д): Безконечно.

Д. Дрънски (д): . . . ние бихме желали така да бжде.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: И азъ бихъ желалъ.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Че е по-хубаво това — безспорно е.

Д. Дрънски (д): И ако сте съгласни съ това, азъ желая да ни подкрепите, за да получимъ този резултатъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: (Съ ирония) Съгласни сме напълно! И азъ бихъ желалъ да дадатъ пари, да останатъ паритѣ тукъ, пъкъ да си идатъ.

Д. Дрънски (д): Съгласенъ ли сте?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Съгласенъ съмъ.

Д. Дрънски (д): Тогава нѣма нужда да ви привеждамъ мотиви, за да ви убеждавамъ въ това, съ което сте съгласни.

Н. Мушановъ (д): Само че отъ 1935 до 1937 г., трѣбва наново Демократическиятъ сговоръ да е на властъ. (Смѣхъ)

Д. Дрънски (д): Ако тоя договоръ, тѣй както е представенъ, бжде гласуванъ, вие ще трѣбва действително да признаете, че сте си отчуждили абсолютно правата въ полза на чужденцитѣ, касателно управление, мнение, решения на управителния съветъ и на общо годишно събрание. Ще ми позволите да забележа, че само председателътъ и подпредседателътъ ще бждатъ български подданици, а всички останали осемъ души администратори ще бждатъ чужди подданици. Тѣ ще взематъ всички решения и всѣко решение ще бжде наложено отъ тѣхъ. Ние бихме желали — най-сетне ние оперираме въ българска държава, тя участвува въ капитала съ четири срещу шестъ, тя има интереси въ тоя кредитъ — българската държава да има право на единъ по-ефикасенъ контролъ. (Възражения отъ сговориститѣ) Нѣма защо да се спори върху това, което е писано. Ако сте чели чл. 10, алинея трета, ще знаете, че само председателътъ и подпредседателътъ ще бждатъ български подданици.

П. Палиевъ (д. сг): Задължително.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ се назначаватъ отъ министра на финанситѣ. Прочетете цѣлото, както е.

Д. Дрънски (д): (Чете) „Трима администратори се избиратъ задължително въз основа на една двойна листа, представена по общо съгласие на министра на финанситѣ, управителя на Българската земеделска банка“ и т. н. „Единъ отъ тримата така избрани администратори се назначава за подпредседателъ, за да изпълнява длъжността председателъ, въ случай че мѣстото на председателя е вакантно, че той отсъствува, че е боленъ или въ отпуска. Председателътъ и подпредседателътъ ще бждатъ български подданици“. Ето какво пише текстътъ. Останалитѣ могатъ да бждатъ чужди подданици и ще бждатъ, безспорно, такива, защото нѣма кой да нарежда избирането на български подданици.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Българското правителство, Българската земеделска банка и Българската кооперативна банка ще изберат чужди подданици! Трима администратори се избират отъ тая отдѣлна група, която носи 8-тѣ хиляди акции. Даже ако допуснемъ — това, което е недопустимо — че застрахователнитѣ дружества съ седалище въ България ще избератъ чужди подданици, което нѣщо нѣма да стане, то другитѣ институти, държавата, Българската земеделска банка и Българската кооперативна банка, които държатъ 6-тѣ хиляди акции, нѣма да избератъ чужди подданици. Споредъ заключенията на г. оратора, и тѣ ще избератъ чужди подданици за членове на управителния съветъ!

Д. Дрънски (д): Азъ не знамъ, кого ще избератъ тѣ. Азъ ви чета текста, въ който е казано, че председателътъ и подпредседателътъ ще бждатъ български подданици, а другитѣ администратори ще бждатъ избирани безъ ограничение на подданството. Значи, и Вие, г. министър-председателю, допускате, че другитѣ администратори могатъ да бждатъ чужди подданици.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Азъ Ви казахъ, че не могатъ да бждатъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Г. Дрънски! Прочетете пакъ.

Д. Дрънски (д): Четете Вие. Какво ме карате да чета? Азъ три пѣти го четохъ. (Чете) „Председателътъ и подпредседателътъ ще бждатъ български подданици“. Значи, всички останали администратори могатъ да бждатъ чужди подданици. Ясно ли е?

Министър-председател А. Ляпчевъ: Това се казва досежно председателя и подпредседателя, защото тѣ не сѫ само членове на Управителния съветъ. Управителниятъ съветъ ще има 10 души, отъ които четирима обезателно български подданици. Смислътъ на това разпореджане е, че председателътъ и подпредседателътъ не могатъ да бждатъ измежду шесттѣ, между които може да има небългарски подданици.

Д. Бъровъ (д. сг): Защото тѣ участвуватъ и въ дирекционния комитетъ.

Д. Дрънски (д): Тѣзи, които участвуватъ въ управителния съветъ, носятъ името администратори. И председателътъ, и подпредседателътъ сѫ администратори, макаръ че странично могатъ да изпълняватъ и тия функции, които имъ дава законътъ. Така е. И ако председателътъ и подпредседателътъ сѫ членове на управителния съветъ, тѣ заематъ две мѣста въ тоя съветъ, а останалитѣ администратори ще бждатъ избирани безъ ограничение на подданството.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Не.

Д. Дрънски (д): Следователно, или текстътъ е текстъ, или ще смѣтате за текстъ онова, което каза отведе г. министър-председателътъ, макаръ че текстътъ да е тѣкмо противенъ на това, което каза г. министър-председателътъ. И тогава, по тая логика, ще дойдемъ до това, че има стойностъ онова, което се казва, а не онова, което се пише.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Това показва, че адвокатитѣ могатъ да защищаватъ всички страни.

Д. Дрънски (д): Тоя договоръ трѣбва да бжде ясенъ, конкретенъ, добре текстуално изразенъ, за да не ставатъ спорове, които утре ще се предизвикатъ. Текстътъ трѣбва да бжде ясенъ, категориченъ. Споредъ този текстъ, двама отъ членоветѣ на управителния съветъ сѫ български подданици, а останалитѣ могатъ да бждатъ чужди подданици. За да бжде ясно, кажете: отъ всички членове на управителния съветъ, български подданици задължително сѫ еди колко си.

Преди да свърша, искамъ да направя още две бележки.

Азъ не разбирамъ защо на тая банка, която се основава съ специална задача — да урежда ипотечния кредитъ у насъ, да дава ипотечни заеми — се дава и правото да върши всѣкакви банковни операции, каквито вършатъ други банки у насъ. Още отначало азъ ви казахъ, че на тая банка, на която давате монополъ само тя да дава ипотечни заеми, а отнемате това право да други дружества, вие ѝ давате също така правото да върши и обикновени операции, за които

се говори въ п. 7 на чл. 13 — да сконтира записи на заповѣди или мѣнителници и пр.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Защото всѣка банка върши това.

Д. Дрънски (д): Това е още една привилегия, още една облага на тази банка, съ нищо неоправдана. Една такава банка, която единствена ще върши ипотечни срѣлки, на която държавата гарантира 7% печалби, при каквото и лошо положение да се намира, такава банка може да конкурира всички други банки, тя може да конкурира даже и Народноата банка.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Дай Боже, да смѣкне лихвения процентъ още по-долу. Нѣма да загубимъ отъ това.

Д. Дрънски (д): Но въ такъвъ случай обезпечете и на другитѣ банки 7% печалба.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Тя нека смѣкне лихвения процентъ, после ще мислимъ.

Д. Дрънски (д): Поставете при същото положение и другитѣ банки и тогава искайте да смѣкне лихвения процентъ. Дайте ѝ право най-сетне само тя да дава ипотечни заеми, но недейте ѝ дава право да върши и обикновени операции, не я поставяйте въ толкова благоприятно положение по отношение на чисто българския капиталъ, който е съсрѣдоточенъ въ други банки, които нѣматъ тази привилегия, да имъ се гарантира печалба, каквато вие чрезъ бюджета гарантирате на тази банка.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Нѣма опасностъ. Въ краткосрочни заеми тѣ могатъ да влагатъ само своя собственъ капиталъ, който сега ще бжде 90 милиона лева, и влоговетѣ, ако има такива. Обаче облигационниятъ капиталъ, който е гарантиранъ отъ държавата, тѣ не могатъ да го хвърлятъ въ други операции, освенъ въ дългосрочни ипотекки.

Н. Мушановъ (д): Какъ опозицията търпи, когато говорятъ правителствени оратори? Какъ не оставихте единъ опозиционенъ ораторъ да говори солокойно! Вчера азъ казахъ и на г. министър-председателя: вземете думата следъ оратора и тогава говорете. Ние, опозицията, сме мждритѣ.

Д. Дрънски (д): Г. г. народни представители! Последната бележка, която ще направя и съ която ще свърша, е по чл. 15 отъ законопроекта, който определя процента на лихвитѣ, които ипотечарната банка ще взема отъ своитѣ длъжници. Базата, която е намѣрена съ текста на този чл. 15, е така колеблива, че действително не дава още отъ сега приблизително да се знае каква лихва ще взема тази банка. Ние бихме желали да се намѣри една основа попрактична, по-пълна, по-здрава, за да не може флуктуацията на лихвитѣ да засѣга длъжницатѣ и да не може да се играе съ процента на лихвитѣ. Изглежда, че тази Ипотечарна банка ще базира процента на своитѣ лихви на процента, на който тя ще може да издаде своитѣ заложни облигации, които ще пласира тукъ или въ странство. Тая база ще вземе, увеличена съ до 2½% — точниятъ размѣръ ще се опредѣли допълнително — като се има предъ видъ и процента 1% за налога, който процентъ се понася отъ длъжницитѣ. Това е едно положение, което също така трѣбва да претърпи едно измѣнение.

Г. Семерджиевъ (д. сг): То и менъ плаши.

Д. Дрънски (д): Вие, г. Семерджиевъ, сте компетентенъ човѣкъ по тѣзи въпроси и менъ ми е драго да константирамъ, че това положение плаши и Васъ, както и мене.

Министър-председател А. Ляпчевъ: Не може да плаши никого, защото нѣма другъ критерий, освенъ този, който е вмѣкнатъ тукъ. Тя е много ясна работа.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Кажете Вие, г. Дрънски, по какъвъ начинъ би могло да се оградимъ?

Д. Дрънски (д): Азъ искамъ да зная банката съ какви проценти лихви ще дава заеми. Базата ще бжде текущата емисия на облигациитѣ. Банката може да направя 3—4 емисии. Положителни ли сте вие, че тия 3—4 емисии въ

продължение на известно време ще иматъ все единъ и сщъщ процентъ лихва?

П. Палиевъ (д. сг): Нѣма да иматъ..

Д. Дрънски (д): Какъ ще опредѣлите тогава процента на лихвитъ? Азъ ви казвамъ, че това е една база, която може да има своето оправдание до известна степенъ, но мене ми се струва, че тази база трѣбва да се измѣни и да се намѣри една по-конкретна, по-пълна и по-установена база.

П. Палиевъ (д. сг): Друга база, освенъ тая, която се поставя, не може да има. Първата емисия може би ще бѣде при 8% плюсъ 2½%, значи 10½% ще бѣде лихвата. Другитѣ емисии може да бѣдатъ съ 4 или 5%, и клиентитѣ на банката ще иматъ по-изгодни условия.

Д. Дрънски (д): Значи клиентитѣ на банката ще бѣдатъ изложени на флуктоацията на емисиитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Обязателно.

Д. Дрънски (д): Трѣбва да знае длъжникътъ на банката, че ще плаща опредѣлена лихва.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако даватъ свой капиталъ, да.

П. Палиевъ (д. сг): Съ огледъ на емисията ще бѣде лихвата.

Д. Дрънски (д): Тъкмо това искамъ да се избѣгне, за да знае длъжникътъ каква лихва ще плаща.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Той ще знае, когато ще сключва договора.

Д. Дрънски (д): Той трѣбва да знае лихвата, която ще плаща.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Така ще бѣде. Всѣки длъжникъ каквато лихва уговори, когато си направи ипотека, такава лихва ще плаща докрая.

Д. Дрънски (д): Значи, неговата лихва нѣма да се влияе отъ процента на емисията.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нѣма, но може да се случи другъ длъжникъ следъ една-две години да има по-висока или по-ниска лихва и тя ще си остане докрая.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Банката има право на конвертиране, може да покрие старитѣ облигации.

Д. Дрънски (д): Г. г. народни представители! Ако се спирамъ на този въпросъ накратко, то е защото азъ смѣтамъ, че не трѣбва да се допусне, българскитѣ длъжници на тази банка да бѣдатъ изложени на флукуациитѣ на заемнитѣ лихви, които флукуации произхождатъ отъ самата стабилностъ на банката, тъй като нейната емисия може да бѣде 6—7 или 8%, споредъ операциитѣ, които върши. Това положение за длъжника въ този договоръ трѣбва да се избѣгне, трѣбва да се намѣри модусъ, българскитѣ длъжникъ да плаща опредѣлена лихва на тази банка, да знае, че ако си ипотекира имотитѣ при нея, ще плаща опредѣлена лихва. Не може азъ да плащамъ 12%, другъ да плаща 14%, а трети да плаща 8 или 9% споредъ емисията въ опредѣлено време, която емисия е въ зависимость отъ просперитета на банката.

Тѣзи бележки правя, и като ги свързвамъ съ встъпительнитѣ си бележки, които направихъ за недопустимостта отъ формално съображение, този законопроектъ да бѣде внесенъ за разглеждане преди законопроекта за организацията на ипотечния кредитъ да бѣде приетъ окончателно, да е законъ промулгиранъ, азъ смѣтамъ, че почитаемото народно представителство, съзирайки въ този договоръ едни безспорни облиги за чуждия капиталъ, който ще дойде, и поради липсата на една необходимостъ отъ внасянето на чуждъ капиталъ, който капиталъ, за нуждитѣ, които има да се удовлетворяватъ, може да бѣде замѣстенъ въ размѣра, който ви казахъ въ началото, съ чисто български капиталъ, азъ смѣтамъ, че, както нашата

група, така и вие ще се противопоставите, ще гласувате по принципъ противъ този законопроектъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Илия Януловъ.

И. Януловъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! И азъ трѣбва да започна съ съжалението, че така набързо се внасятъ и минаватъ законопректи отъ голѣмо значение и да подчертая, че това е несъмнено загуба за самата държава, загуба и за самото правителство.

Вземамъ въ предъ видъ съображението на г. министъръ-председателя, че този законопроектъ е много бързъ, защото се касае за сключването на единъ договоръ, вече подписанъ отъ страна на правителството и контрагента, но при все това азъ смѣтамъ, че въпросътъ не се касае за минути и че можеше да се даде възможностъ на народното представителство да се занимае съ него малко по-основно.

Г. г. народни представители! Несъмнено е, че законопроектътъ за ипотечарната банка, както и законопроектътъ за договора се внасятъ така набърже, затуй защото въобщо липсва система въ създаванетоъ имъ. Несъмнено е, че властта се старае да задоволява поотдѣлно всѣка една нужда, която я притиска. И азъ съ една дума искамъ да подчертая мисълта, не чужда на г. министъръ-председателя, че все повече и повече ние ще трѣбва да се стремимъ въ всички ресори да вмъкнемъ система, защото иначе ние ще се намираме въ едно положение на забърканостъ и вмѣсто да говоримъ отъ тая трибуна, ние само ще споримъ.

Г. г. народни представители! Нашата група не може да се съгласи да гласува законопроекта за договора не само по всички тия второстепенни съображения, на които се спре преждеговорившиятъ, но и по съображения много по-принципални.

Преди всичко, ние не би трѣбвало дори да разискваме въ Парламента по този законопроектъ до непромѣняването на последния му членъ, въ който се казва, че важи само французкиятъ текстъ. Вие знаете голѣмия споръ въ международнитѣ конференции по това, вие знаете, че напоследъкъ въ Женева въ конференцията на труда спориха по този въпросъ и взеха една резолюция, въ смисълъ, че мѣрдавенъ трѣбва да се смѣта не само французкия текстъ го и всѣки текстъ, написанъ на езика, на който се говори — спорътъ бѣше за нѣмския текстъ — стига той да бѣде свѣренъ. Г. г. народни представители! Азъ бихъ желалъ г. министъръ-председателътъ въ своя отговоръ да ни направи една декларация, че българскитѣ текстъ е напълно свѣренъ съ френския. Удивлява ме това, че тия мои думи възбуждатъ удивление у г. министъръ-председателя, който вѣроятно смѣта, че това е единъ маловаженъ въпросъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Напротивъ. Досежно българския текстъ, имамъ убеждението, че той е напълно свѣренъ съ френския.

И. Януловъ (с. д): Ако, г. г. народни представители, четете французкия текстъ и българския текстъ, вие ще видите, че има, не по силата на това, че всѣки преводъ е кражба, както се казва на италиански, и което е много право, . . .

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Измѣна.

Н. Мушановъ (д): То е все въ отдѣла на кражбитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Горедолу.

И. Януловъ (с. д): . . . но заради туй, че въ стопанскитѣ наименования има такива, които много мъчно се превеждатъ на другъ езикъ. И азъ бихъ желалъ ние да гласуваме единъ законъ на български, съ български мѣрдавенъ текстъ. Тогава безсъмнено ние ще бѣдемъ наясно.

За примѣръ азъ бихъ ви посочилъ на чл. 7, дето се говори: „Le Solde est pris ferme par le groupe Blair & Co, на български е преведено: „Остатъкътъ е взетъ безвъзвратно отъ групата Блеръ & С-ие“. Не мога да откажа, че този преводъ на думата „ferme“, безвъзвратно, съответствува до известна степенъ. Но съответствие я така преведена съ съдържанието на самия договоръ, вие ще видите, че тия акции не сж взети безвъзвратно, че думата „ferme“ е употребена на френски, въ малко по-друга смисълъ, защото тѣ се връщатъ на държавата между 8-та и 10 години,

ако тя пожелае това. Без съмнение, от това ние не можем да правим въпрос на държавен престиж, защото много право се забеляза от г. министър-председателя, че по много важни въпроси не трябва да се прави въпрос на престиж, а трябва да се гледа по същество. Но аз се опитах снощи и тази сутрин да намърям въ чуждото законодателство такъв случай: когато един законопроект се внася във Парламента, въ този законопроект да има специален член, който да казва че мъродавен е текстът на другия език . . .

Д-ръ Й. Фаденхехт (д. сг): Въ всички договори за заеми.

Министър-председател А. Ляпчев: И въ международните договори.

И. Янулов (с. д): . . . а пък българският текст, който ние гласуваме, не е мъродавен. Казвате, че всички международни договори сж писани и на един чужд език. Това е врно, но и преводитъ имъ стават мъродавни. Тъкмо това е и смисълът на решението въ Женева, тъкмо затова се бориха германцитъ. Бъха се явили различни тълкувания на договори и, когато едната страна се силаше на нърмския текст, отговаряха имъ, че е мъродавен френският или английският текст. Въ всъки случай, ако г. министър-председателът е напълно сигурен въ френския и българския текст за стопанската терминология, това е добре, но аз смтамъ, че чл. 26, ако се дойде до второ четене на тоя законопроект, трябва да се измни.

Симптоматичен е фактът, че се иска да бжде мъродавен френският текст! Това свидетелствува за настроението, при което е билъ сключенъ този договоръ, то свидетелствува и за положението, въ което се е намиралъ единиятъ отъ контрагентитъ, въ случая, за жалост, България, и то въ единъ моментъ, когато се забелязва единъ националенъ подемъ въ душата на българина, въ единъ моментъ, когато този националенъ подемъ е една реална величина въ вншната ни политика. Както ви казахъ, ние не трябва да правимъ отъ това въпрос на престиж, но въ всъки случай, когато четатъ законопроекта — сигурно това ще се случи и съ г. Ляпчев — мнозина може да ви кажатъ: „Ама защо това да е така?“ Има работи, които се рашаватъ по интуиция. Ако не се спрете на мнитъ доказателства по този въпросъ, спрете се на интуицията. Тая интуиция, г. г. народни представители, нма да ви излъже, защото въ цлия законопроектъ има една редица отъ формални и флагрантни отмнявания на български закони.

На първо мсто има отмнение на специалната глава на търговския законъ за дружествата. Съ този законопроектъ се създава въ България едно дружество твърде особено, което само носи името акционерно. Същественъ елементъ на акционерното дружество е рискът на акциитъ. Въ дадения случай този рискъ е абсолютно изключенъ. Нма защо, г. Фаденхехт, да се удивлявате. Не знаете ли, че при вско акционерно дружество носителът на този документъ, нареченъ акция, носи рискъ за повишението или понижението на акцията? За това има фондови борси, за това търговският законъ въ специална глава по тзи дружества говори за риска на акционера, за правата, за задълженията му и т. н. А тукъ изрично се казва, че тзи г-да сж гарантирани съ 7% лихва на акцията. И не само, че сж гарантирани съ 7%, но когато се дойде до положението да се разтури дружеството, по каквато и да е причина, преди изтичането на привилегията, българската държава, споредъ петата алинея на чл. 9 отъ договора, имъ гарантира да откупи акциитъ, и второ имъ гарантира изплащането на лихвата внът отъ срока отъ 5 години до момента на разтурането. А пък отъ друга страна, когато става откупването отъ страна на българската държава между 8-та и 10 година, тя имъ гарантира и единъ подаръкъ отъ 15%. Заради всичко туй азъ имахъ право да кажа, че този текстъ на договора е въ разръзъ съ голърмия, органическият по материята законъ, именно търговския законъ.

Второ. Въ чл. 4 на договора изрично е казано: (Чете) „Българската ипотечна банка . . . съ седалище въ София, ще бжде подчинена на българскитъ закони, засъгащи дружествата, доколкото тъ не противоречатъ на закона за организацията на ипотечния кредитъ въ България и на настоящия законъ“, значи, на настоящия договоръ. Следователно, дотолкова, доколкото българскитъ закони се намиратъ въ разръзъ съ тоя договоръ и съ специалното му допълнение — законътъ за организацията на ипотечния

кредитъ — дотолкова това дружество нма да се подчинява на никои български законъ.

И не само че то нма да се подчинява, общо взето, но изрично е посочено, че специални закони, които въ днешния моментъ сж отъ особена важностъ за България, не съществуватъ за новосъздаденото дружество. Въ чл. 16 на договора е казано: (Чете) „Ипотечната банка ще бжде освободена отъ такситъ за съдебно регистриране върху капитала, както и отъ данъка върху дружествата“.

Независимо отъ всичко това, г-да, има и други закони, които се потъпкватъ съ този договоръ. Въ закона за Българската народна банка се говори, че плащанията въ българското царство ставатъ само въ български книжни левове. Въ дадения случай, въ чл. 13 отъ договора за основаването на българската ипотечна банка, се казва: (Чете) „Заемитъ, както и изплащането имъ, ще могатъ да се извършватъ въ златни монети или въ тхната равностойност и правителството нма право да прчи, по каквато и да било причина, на нормалното изпълнение на договоритъ“. Следователно, съ този текстъ дружеството се поставя не само надъ правителството, но — което заради мене е много важно — и надъ закона за Българската народна банка.

Но и законътъ за привилегиитъ и ипотекитъ е за тая банка коренно отмненъ. Каквото и да ни казва г. министър-председателът, съ тзи допълнителни клаузи, които сега се внасятъ, които не фигуриратъ въ законопроекта, които, следователно, не сж били разгледани въ Министерския съветъ, които не сж докладвани на Държавния глава, които не сж внесени редовно въ Камарата — но това е една формална работа, която въ всъки случай той ще ни обясни въ комисията — каквото и да ни казва той, законътъ за привилегиитъ и ипотекитъ е коренно отмненъ, и то отмненъ инцидентно. Този законъ се измня сега, въз основа на предвидения тукъ текстъ, че се измнятъ всички български закони съобразно съ текста на този договоръ и на закона за организацията на ипотечния кредитъ. Съ този законъ за организацията на ипотечния кредитъ се измня редътъ на привилегиитъ, и то пакъ въ ущърбъ на държавата. Каквото обяснение и да се дава за злоупотрблението въ това отношение, г. г. народни представители, измня се инцидентно законътъ за привилегиитъ и ипотекитъ. Защо по този начинъ, само за едно дружество, ще създавате специални законоположения за ипотекитъ и привилегиитъ?

Г. Семерджиев (д. сг): То е за всички дружества въ България, а не само за това дружество. То е сжщо и за частни лица. То не е монополъ.

И. Янулов (с. д): Г. Семерджиев! Най-добре е да не ме прекъсвате. Съ Васъ поне ще се разберемъ въ комисията, защото сте човкъ, съ когото може да се разберемъ. Изрично е казано, че специално за новосъздадената банка, за да не ѝ се създаватъ спънки отъ страна на държавата поради привилегиата на държавата за събиране на данцитъ, тази привилегия се махва.

Д-ръ Й. Фаденхехт (д. сг): Това трябва да се обобщи

И. Янулов (с. д): Г. Семерджиев! Чувате ли, Вие сте юристъ, недейте ми казва, че сега е обобщено. Обобщението трябва да стане по свой редъ — чрезъ едно съответно измнение въ она органически законъ, който урежда тая материя, а именно закона за привилегиитъ и ипотекитъ. Това казва и г. Фаденхехтъ. А това обобщение не може да стане само съ измнението на това начало въ единъ специаленъ законопроектъ за организацията на ипотеченъ кредитъ — даже и да бхте прави въ случай, че отмнението на общото начало не се отнася само за това дружество, а и до други дружества, които си поставятъ подобна целъ. Вие сами по-рано казахте, че законопроектътъ за организацията на ипотечния кредитъ е едно допълнение на законопроекта за одобряване на договора и че той се отнася тъкмо за този договоръ, и следователно, при това ограничение за 25 години — единъ видъ ипотеченъ монополъ въ България — очевидно се създава една привилегия само за това дружество.

На четвърто мсто, г-да, съ този законопроектъ вие отмнявате закона за гражданското съдопроизводство.

Г. Семерджиев (д. сг): Азъ казвамъ, че има и други привилегии. Нека бждемъ наясно.

И. Януловъ (с. д.): Още по-зле, г. Семерджиев — не можете да ме опровергавате по отношение на това елементарно правило въ законодателството, че когато вие отменявате нѣщо отъ единъ общъ законъ, вие отменявате общо съответния текстъ на този законъ. А когато чрезъ единъ законъ за договоръ изменявате известни положения отъ органически законъ, въ полза на едно дружество само и въ полза на една група отъ дружества, въ такъвъ случай вие не можете да кажете, че това е едно общо изменение, а, както казва г. Фаденхехтъ да се обобщатъ тѣзи изключения, но това обобщение трѣбва да стане по своя редъ.

Г-да! Ние вече нѣколко пѣти въ този Парламентъ създадохме специални закони за конкретни случаи, чрезъ които допуснахме известни изключения за специални групи отъ хора. Такъвъ бѣше въпросътъ съ тѣй нареченитѣ арбитражни решения, върху който азъ имахъ случай доста обширно тукъ да се спра, такъвъ е и законопроектъ, съ който ние въ този моментъ се занимаваме. И това става съвсемъ инцидентно и частично, за специални групи отъ хора, за специални дружества.

Съ настоящия законопроектъ вие отменявате закона за гражданското сѣдопроизводство. И то кога?

Въ този моментъ, г-да, когато законопроектътъ за гражданското сѣдопроизводство се печати въ Държавната печатница, когато Министерскиятъ съветъ се е занималъ съ него, когато държавниятъ глава е утвърдилъ да бѣде внесенъ въ Парламента като законопроектъ, и утре или други день ще ни бѣде раздаденъ; въ този моментъ, когато всички юридически организации и компетентни лица се занимаватъ съ този законопроектъ, специално съ най-много изменената глава, главата за изпълнителното сѣдопроизводство — въ този моментъ, казвамъ, ние трѣбва да гласуваме единъ законопроектъ, въ който има специална глава за изпълнителното производство и то не за всички, а за тази банка само. Азъ имахъ случая да ви посоча същото и въ другъ единъ законъ — въ закона за стоковитѣ борси, където тоже имаше една такава специална глава. Ние имаме единъ прецедентъ за едно такова флагрантно изменение на изпълнителното сѣдопроизводство въ закона за гражданското сѣдопроизводство, въ лицето на закона, който ни се наложи за плащанията по задължения, които се включватъ въ договора за миръ. Споредъ този законъ, събирането на тия плащания става тѣй, както става събирането на прѣжитѣ данѣци. Това е една жестокостъ, на която може би българското правителство не е могло достатъчно да реагира, но, ако тогава ние сме били жертва на едни съотношения, вѣнъ отъ нашата воля, въ дадения случай, азъ бихъ казалъ, за тия 150 милиона, които ще ни дадатъ, да не изпаднемъ въ положението, щото да изправяме утре българския длѣжникъ къмъ тази Ипотечарна банка да бѣде езекутиранъ по единъ специаленъ начинъ, само за тая банка, съ съкратени срокове и съ една жестокостъ, каквато я нѣма въ гражданското сѣдопроизводство — само и само да бѣде задоволена банката.

П. Палиевъ (д. ср.): Г. Януловъ! Вие знаете новото изменение, което се проектира да стане въ изпълнителната процедура. Съпоставете го съ това и вие ще видите, че онова е много по-строго.

И. Януловъ (с. д.): Г. Палиевъ! Съ Вашата бележка вие идете да потвърдите точно моята теза, че тукъ става едно отклонение отъ закона за гражданското сѣдопроизводство. Г. Кулевъ не праша законопроектъ на Адвокатския съюзъ — защо прави това, макаръ че му напомнихъ нѣколко пѣти, не зная — така че азъ не мога да зная какви изменения се внасятъ въ закона за гражданското сѣдопроизводство. Но, дори и да бѣде тѣй, ние не бива да се поставяме въ това унижено положение, че вѣнъ отъ фискалнитѣ закони, вѣнъ отъ закона за привилегиитѣ и ипотекитѣ, специално за тая банка, да изменяваме и единъ съдебенъ законъ! Вие знаете много добре...

Д. Бъровъ (д. ср.): Това постановление е взето и буквално преписано отъ закона за Българската народна банка, макаръ то да е единъ архаизъмъ.

И. Януловъ (с. д.): Българската народна банка действа по закона за гражданското сѣдопроизводство.

Д. Бъровъ (д. ср.): Не.

И. Януловъ (с. д.): Българската народна банка се подчинява въ това отношение на постановленията на закона за гражданското сѣдопроизводство въ главата му за изпъл-

нителното производство. Специалнитѣ клаузи, които тя предвижда въ своитѣ договори за ипотеки, не се касаятъ до тая материя, за която азъ говоря. И ако азъ Ви моля да не ме прекъсвате, то не е затуй, защото не бихъ желалъ да Ви отговоря, а е по простата причина, че най-сетне ще трѣбва да свикнемъ да се изслушваме, вмѣсто да бѣдемъ тукъ въ полемика.

Е добре, азъ заключавамъ по този пунктъ, като подчертавамъ, че по редъ закони се прави отстъпление специално за тази банка.

Г. г. народни представители! Азъ бихъ притурилъ още едно отстъпление, бихъ ви спрѣлъ вниманието на сѣда, специално създаденъ за тая банка — нѣщо, което напоследъкъ ние свикнахме да правимъ въ твърде много случаи. То е следното. Въ чл. 9 е казано, че въ случай на споръ относително тълкуването или прилагането на клаузитѣ, ще се пристѣпи къмъ арбитражъ. Пакъ този фамозенъ арбитражъ се явява на сцената! Очевидно е, че тази банка, която вие създавате въ България, „Българска ипотечарна банка“, която би трѣбвало да се подчини на нашитѣ съдебни закони, би трѣбвало да се подчини на най-важното тѣхно постановление — че всички спорове, възникнали тукъ, се решаватъ отъ българскитѣ сѣдилища. Азъ намирамъ, че и въ дадения случай се прави едно отклонение, което иде да подкопае довѣрието къмъ българскитѣ сѣдилища, първо, и, второ, иде да изложи на опасностъ интереситѣ на българската държава, защото въ всичко досега се е видѣло, че българскитѣ редовни сѣдилища разглеждатъ спороветъ много по-обективно и по въ интересъ на държавата, отколкото това правятъ тѣй нареченитѣ арбитражни сѣдилища. И азъ казвамъ: нима това отклонение е абсолютно необходимо? Не е необходимо. Азъ мога да ви посоча ипотечарни банки въ България — Франко-българската ипотечарна банка, съ която азъ воювахъ, г. Славейко Василевъ знае — създадени въ едно време, когато въ всѣки случай пакъ се отправяше този апелъ за привличане на чужди капитали въ страната, които банки сѣж се подчинили изрично на българскитѣ закони. Въ договоритѣ за ипотеки, които тѣзи банки сѣж сключвали, съществува специална клауза, въ която е казано, че всички спорове се разрешаватъ отъ българскитѣ сѣдилища въз основа на българскитѣ закони. Какъвъ е тукъ този арбитражъ! И въ това отношение, следователно, на девето мѣсто, се прави още едно отстъпление.

Защо се правятъ всичкитѣ тия отстъпления? Би трѣбвало да допуснемъ, г. г. народни представители, две обяснения. Първо, че България се намира въ такава положение, че безъ този договоръ нейното съществуване е въ опасностъ и, второ — ако приемемъ първото — съ този договоръ се дава на България такава една облага, че тя се изважда отъ това тежко, заплашващо нейното съществуване, положение.

Г. г. народни представители! Може ли да се предполага, че България днесъ е въ толкова стѣснено положение, че е длѣжна да наруши всичкитѣ свои закони и да сключи този договоръ, само и само за да може да си помогне? Капиталътъ, съвършено малъкъ, дохождащъ отъ вѣнъ, по тоя договоръ, въ дадения моментъ не е една належаща нужда за нашата страна. И второ: дори да имаме сега належаща нужда тъкмо отъ толкова чуждъ капиталъ, начинътъ, по който иде този капиталъ, по никой начинъ не разрешава въпроса за стопанското благоденствие на страната. Въ този моментъ, когато вие водите преговори за сключване на единъ голѣмъ заемъ за възстановяване финансово и стопанско, въ този моментъ, когато се говори, че този заемъ ще бѣде 6, 7, 8, 10 милиарда лева, азъ ви питамъ: необходимо ли е да се направи тази грамадна жертва, всичкитѣ тѣзи суспендириания на българскитѣ закони?

С. Стефановъ (д.): Абдикация!

И. Януловъ (с. д.): Защо? Само и само за да се добие една сума — отъ колко? — отъ стотина милиона лева.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ако бѣше за това, ничъ нѣмаше да бѣде.

И. Януловъ (с. д.): Азъ намирамъ, следователно, че не би трѣбвало да се заплита вмѣкването въ България на този капиталъ съ сключването на голѣмия заемъ. Ако стане сключването на голѣмия заемъ — пропагандата и подготовката му, вървамъ, е едно дѣло сериозно, съ което, безсѣмнено, ще се занимаемъ тукъ, въ Парламента — азъ смѣтамъ, че ще може да се намѣри необходимата сума за основаване на истинска българска ипотечарна банка. Азъ под-

държат и друго — че ние отъ собствения си бюджет можеме да намъримъ тѣзи 100—150 милиона лева, които, като капиталъ за тази банка, ще бждатъ внесени въ България отъ странство. Вие можехте да ги намърите отъ едно малко съкращение въ бюджета; вие можехте да ги намърите чрезъ закриването на една дирекция; вие можехте да ги намърите отъ едно намаление на тѣй наречената валоризация въ решенията на арбитражнитѣ сѣдилища; вие можехте да ги намърите на много мѣста. Азъ ви питамъ: необходимо ли е за този капиталъ ние да се обвързваме съ единъ такъвъ тежъкъ договоръ?

Възражението е: „Не е само този капиталъ; тѣзи 6 милиона швейцарски франка, които ще дойдатъ отъ странство, не сѫ само тѣ — има и заложни облигации“. Но азъ ви питамъ: ако такава банка вие я сложите на сериозни начала, като българска банка съ български капиталъ; ако тѣзи 6 милиона швейцарски франка вие ги намърите — както азъ ви казвамъ, даже безъ да чакате сключването на голѣмия заемъ — вътре въ България, мислите ли, че довѣрието къмъ заложнитѣ облигации нѣма да бжде пакъ същото? Довѣрието на публиката ще бжде абсолютно същото и въ България, и въ странство.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Българската народна банка ги смира, но ги дава на длъжниците.

И. Януловъ (с. д): Г-да! Недейте достига дотамъ, да хулите въ този моментъ Българската народна банка.

Г. Семерджиевъ (д. сг): Фактъ е.

И. Януловъ (с. д): Ако Българската народна банка е въ такава едно положение, за това си има причини. Азъ говоря за създаването на една българска ипотечарна банка при сжщитѣ условия, при които вие сега създавате една чужда банка, само че тѣзи 6 милиона швейцарски франка да бждатъ български капиталъ, да бждатъ внесени отъ България, да бждатъ взети отъ голѣмия заемъ, или да бжде сключенъ единъ заемъ за целта отъ България. Сключете го отъ сжщитѣ фирми, ако искате, но сключете заемъ отъ 6 милиона швейцарски франка, вложете ги въ наша банка — тѣй както се мислѣше отначало — и по този начинъ организирате една банка, която да бжде не само по име българска ипотечарна банка, ами да бжде и по сжщество такава.

Що се касае до заложнитѣ облигации, при такава една гаранция, вие ще имъ намърите необходимия пазаръ поне дотолкова, доколкото и въ дадения случай ще го намърите. Защо? Защото ако смѣтате, че гаранцията за добиване довѣрието на купувачитѣ е въ тази организация на смѣсенъ основенъ капиталъ, азъ бихъ попиталъ: защо въ случая вие предвиждате въ п. 4 на чл. 13 изрично, че гаранцията не е въ участието на тази или онази личностъ, не е въ участието на 6 души чужденци въ управителния съветъ, не сѫ тѣзи 100—150 милиона лева, които чужденцитѣ ще внесатъ? Споредъ п. 4 отъ чл. 13 гаранцията е следната: (Чете) „Облигациитѣ и боноветѣ ще се ползуватъ съ всичкитѣ права и привилегии на държавнитѣ ценни книжа. Тия ценни книжа ще бждатъ гарантирани отъ държавата“ — българската държава — „която ще бжде евентуално отговорна за редовното плащане на изтеклитѣ купони и за плащането на ценнитѣ книжа, излѣзли въ тиражъ или съ настѣпилъ падежъ. Купонитѣ, печалбитѣ и премитѣ за плащане, както и капиталътъ на облигациитѣ, боноветѣ и за заложнитѣ облигации се освобождаватъ отъ всѣкакви данѣци, такси и каквито и да е права върху дохода и върху капитала въ България, настоящи или бждещи“. Цитирамъ цѣлия текстъ, понеже се каза, че е необходимо да се цитиратъ текстове изцѣло. Та, виждате къде е гаранцията. Следователно, всички ваши възражения падатъ по простата причина, че вашата надежда, какво облигациитѣ ще бждатъ посрѣщнати съ голѣмо довѣрие, поради участието на чуждъ капиталъ въ тази банка, е надежда субективна, а обективното, туй, което е искано отъ противната страна, туй, което е писано, то е че купонитѣ, акциитѣ и облигациитѣ ги гарантира българската държава. И азъ тогава ви питамъ: тази банка държавна ли е или е частна?

Г. Семерджиевъ (д. сг): Съ 60% е частна.

И. Януловъ (с. д): Да! Тази банка е акционерна. Азъ питамъ: на коя акционерна банка у насъ българската държава гарантира по тоя начинъ изплащането на купонитѣ,

изплащането бихъ казалъ, на всички задължения? Г. Семерджиевъ казва 60% е частна, 40% държавна. Системата е смѣсена, но гаранция не е въ нѣкоя западна банка въ случай на несполука, за нейнитѣ облигации, не е гаранцията, че оттамъ ще поематъ риска, а гаранцията е въ това че българската държава поема риска. По тоя начинъ можемъ да изпаднемъ въ едно положение пакъ да изплащаме известни задължения, които свършено не сѫ такива на българската държава. Ние вече имахме такъвъ прецедентъ — плащането на Деклозиера.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: (Смѣе се). Е, можехте да изберете другъ примѣръ за сравнение!

И. Януловъ (с. д): Г. министре! Ние сме виждали и Радославовъ да се смѣе по сжщи поводи — и той се усмихваше, когато говорѣше за едно въ кавички малко задължение, за мината Перникъ. Вие бѣхте заедно съ насъ тамъ. (Сочи лѣвицата) Помните, ние двамата си изпълнихме дълга, като успѣхме въ тогавашната бюджетарна комисия да прокараме решение за неотстъпване мината Перникъ, което се прочете срѣдъ смѣха на болшинството. Така се смѣеха по много работи, презъ много режими, отъ 1912 г. насамъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Смѣя се само за сравнението, което правите съ Деклозиеръ. Можехте да намърите другъ примѣръ.

И. Януловъ (с. д): Азъ бѣхъ принуденъ да направя това сравнение, и съжалевамъ че то най-много подхожда за случая. Защо? Защото тъкмо въ тоя случай, съ Деклозиера, ние изплащаме едно задължение, което не е на българската държава, но го изтѣлжуваха, че за него българската държава мѣлчавило е гарантирала, че тя ще трѣбва окончателно да го ликвидира. Питамъ сега за дадения случай: ако гаранцията е, както вие казвате, въ чуждъ капиталъ; ако той иде съ свое знаме, съ болшинство въ управителния съветъ — шестъ души срещу четири — ако той suspendира 9 български закони, ако той въ много отношения се постави надъ правителството или го третира като контрагентъ, ако тази банка е частна, а въ много отношения минава за държавна, ако тия фирми, сѫ такива, че въ мотивитѣ се казва, какво следъ „проучванията, които правителството направи, се увѣрихъ, че това е солидна капиталистическа група, която се ползува съ грамаденъ престижъ и кредитъ на Лондонското и Нью-йорското ларични тържища“ — ако всичко това е така, нека тѣ поематъ риска!

Два риска има въ тази материя: единиятъ е риска на тѣй наречената акция, другиятъ е риска на акционерното дружество. Рискътъ на акцията тѣ не поематъ, а си гарантиратъ лихва отъ 7%, откупване и подаръкъ, както казахъ, отъ 15%. Рискътъ на дружеството сжщо тѣ не поематъ. Това не е, прочее, и акционерно дружество; това е даване на концесия или на монополъ ипотечния кредитъ! Това е една голѣма грѣшка! А азъ намирамъ, че грѣшкитѣ въ финанситѣ сѫ много опасни.

П. Палиевъ (д. сг): Мислимъ какво ще спечелятъ тѣ, а какво ще спечелимъ ние не мислимъ! Български маниеръ на мислене!

И. Януловъ (с. д): Ако погледнемъ на договора и отъ тази гледна точка, както ми се възрази: какво ще спечели България отъ това, ние трѣбва да си отговоримъ, че въ дадения случай не сжществува достатъчно гаранция, че твърде много ще спечели българското стопанство. Защото надеждата не е въ основния капиталъ, който се създава; надеждата е въ заложнитѣ облигации. Когато тѣзи заложни облигации се купятъ въ странство, тогава вече може да се говори до известна степенъ какво ще спечели българското стопанство. Но, при туй положение, при което се намираме, вие трѣбва да разчитате на първо време на внесения капиталъ. Какво ще спечелимъ отъ внесения капиталъ? Ако изследваме какво може да спечелимъ отъ внесения капиталъ, вие ще трѣбва да кажете: нѣщо свършено малко! Защото, ако е да дадете 100—150 милиона лева ипотеченъ кредитъ, съ него не се задоволяватъ и едно на хиляда ипотечнитѣ нужди въ България.

Г. г. народни представители! Азъ намирамъ, при това, че контрагентътъ на правителството не само учредява въ България една ипотечарна банка съ всичкитѣ гаранции и привилегии, на които ви спрѣхъ вниманието; той създава

въобще единъ банковъ институтъ, който, като се ползува съ всички освобождавания отъ данъци и отъ всички изключения отъ законитѣ въ България, си остава една най-широка целъ, съ единъ извънредно малък капиталъ, който той ще внесе. На първо време тѣ ще внесатъ единъ капиталъ, равенъ на 30%, отъ тѣзи 100—150 милиона лева — а облигациитѣ тѣма да бждатъ тѣхни пари, тѣ ще ги пласиратъ и ще събиратъ пари въ името на гаранцията на българската държава . . .

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Преди всичко въ името на ипотеката.

И. Януловъ (с. д): Да, и въ името на ипотеката, но тази ипотека е на българския имотъ! Значи, ще ви внесатъ единъ нищоженъ капиталъ, а отъ името на българската държава и въ името на ипотеканитѣ български имоти, тѣ ще могатъ да ви разиграятъ въ двадесеторенъ размѣръ събирането на единъ голѣмъ капиталъ, при който капиталъ вие имъ давате всичкитѣ привилегии, плюсъ туй една ширина на действие, върху която — вижда се — твърде малко си спирате вниманието, но която е опасна при това привилегировано положение на банката спрямо българскитѣ закони.

Въ законопроекта за организацията на ипотечния кредитъ се казва, че ще се създаде ипотечна банка за задоволяването на ипотечнитѣ нужди въ България. Е добре, вие виждате, че въ чл. 13 на настоящия законопроектъ, въ който се говори какви операции може да извършва дружеството, свършено не се спиратъ само на тѣзи ипотечни сдѣлки, за които се създава специалниятъ законъ за организацията на ипотечния кредитъ, и на които сдѣлки би съответствувало наименованието на тази нова банка. Въ този членъ се казва, че дружеството има право: на първо мѣсто, да отпуща дългосрочни заеми на собственицитѣ на градски и селски недвижими имоти, на общини, окръжи и обществени учреждения, да отпуща краткосрочни ипотечни заеми; на второ мѣсто, да издава, съгласно разпоредбитѣ на закона за ипотечния кредитъ, заложни облигации; на трето мѣсто, да издава и общински облигации; на четвърто мѣсто, да издава или продава въ България или въ странство казанитѣ облигации и бонове въ златни лева; на пето мѣсто, да прави заеми съ държавата — не се говори, че тѣзи заеми непременно ще бждатъ ипотечни — съ градове, окръжи, колективни тѣла, желѣзници и други обществени учреждения, направо или срещу комисюна; на шесто мѣсто, да приема на влогъ, съ или безъ лихва, на виждане или съ срокъ, суми, предназначени да бждатъ използвани въ краткосрочни заеми; на седмо мѣсто, да сконтира записи на заповѣдъ или мѣнителници съ два подписа; на осмо мѣсто, да отпуща аванси срещу своитѣ заложни облигации и т. н. — значи всички тѣзи операции, които се извършватъ отъ другитѣ банки; азъ не зная защо се казва тогава ипотечна банка; и на девето мѣсто, да извършва една операция, която другитѣ банки не предвиждатъ въ своитѣ права и функции, а именно да проучва, сключва и реализира всѣкакви финансови операции, свързани съ строежа и изобщо съ работи производителни и отъ публиченъ интересъ. Че кои работи въ България не сж или свързани съ публиченъ интересъ, или дотолкова, доколкото не сж свързани съ публиченъ интересъ, не сж свързани съ производството? Питамъ азъ: кои сдѣлки се изключватъ отъ дейността на тази банка? Никой сдѣлки не се изключватъ. И не само това — дава ѝ се право тя да проучва, да сключва и да реализира сдѣлки, свързани не само съ строежа, но изобщо съ производителнитѣ работи въ страната или които сж отъ публиченъ интересъ, било прѣко, било съ участие, било срещу комисюна. Съ какво могатъ да се извършватъ всички тия сдѣлки? Съ голѣмъ капиталъ отъ нея ли? Не, тя си остава съ своя капиталъ. Казва се, че тя може да го увеличава.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: А, не. Известни чисто банкерски сдѣлки сж само въ размѣра на нейния капиталъ и на влоговетѣ ѝ.

И. Януловъ (с. д): Азъ не се отказвамъ да чета съответната клауза до края.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Четете я.

И. Януловъ (с. д): (Чете) „Тия операции не може да се извършватъ съ производението на заложнитѣ или общински

облигации. Тѣ не биха могли да погълнатъ повече отъ 50% отъ внесенитѣ капитали и свободнитѣ резерви“. Следователно, всички тия операции ще останатъ да бждатъ извършвани не съ единъ капиталъ, който имъ съответствува и който ще бжде внесенъ отъ тѣхъ, но съ този малъкъ, съ този нищоженъ капиталъ, който ще бжде внесенъ по догвора.

Д-ръ К. Милановъ (д. сг): Най-напредъ мислѣхте, че тѣ ще правятъ тия операции съ своя капиталъ, а сега го обрънахте.

И. Януловъ (с. д): Не, моята мисль е, че само съ капитала, внесенъ отъ тѣхъ, не ще могатъ да извършватъ тѣзи операции, по простата причина, че капиталъ отъ стотина милиона лева не може да имъ служи за извършване на всѣкакви финансови сдѣлки отъ публиченъ интересъ, сключване заеми на българската държава и т. н.

И ако това не може да става съ заложнитѣ облигации, азъ питамъ, отъ къде ще дойде голѣмитъ капиталъ? Ако това не може да стане съ тѣхенъ капиталъ, ако тѣ не се задължаватъ да внесатъ такъвъ отъ тѣхъ, тогава ние се намираме при следното положение: или тѣзи банки си слагатъ такава задача, за да си запазятъ периметъръ и въ това отношение, или тѣзи банки поематъ едно задължение недостатъчно сериозно, недобре обмислено.

Но, питамъ азъ, не тѣхъ, а насъ — защото правителството покрива собствения си подписъ съ вашия вотъ, съ нашето мълчание, въ всѣки случай съ единъ вотъ на Парламента — какъ може въ единъ такъвъ договоръ да съществува деветъ подобни операции на тази банка? Основава се, прочее, единъ институтъ свършено различенъ отъ този, за който се говори въ мотивитѣ, и отъ този, съ който се занимаваме.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Вие видѣли ли сте нѣкоя банка, като има предъ видъ нѣкаква главна задача, да е лишена отъ възможността да има такива смежни дейности, като всѣка друга банка?

И. Мушановъ (д): Тогава тя не е ипотечна банка.

И. Януловъ (с. д): Видѣлъ съмъ. Ето Франко-българската ипотечна банка въ София, ето голѣмитѣ банки за ипотеченъ кредитъ въ странство.

И. п. Ячевъ (з. в): Нали затуй намалихте компетенцията на Българската народна банка?

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тя е намалена, но не е съвсемъ намалена. Намалена е за известни операции.

И. Януловъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ заключавамъ. За да се види при каква психология се създава тая банка или, по-добре, е сключенъ договорътъ за нейното учредяване и, за да се види до каква степенъ правителството е било отстъпчиво, макаръ че въ нѣкои пунктове — не мога да отрека — за лихвитѣ и т. н. е водило борба, азъ ви спирамъ вниманието на чл. 18, въ който е казано: (Чете) „Книгитѣ на ипотечното отдѣление отъ ипотечната банка, както и извлѣченията отъ тѣхъ, иматъ сила на официални актове“. Какво е официаленъ актъ — това е известно. Дали вие основавате една чисто държавна банка? Какъ тая банка, като акционерна, съ болшинство при управлението въ чужди рѣце, може да бжде въ положението да замѣства държавната властъ, и нейнитѣ книжа да се смѣтатъ за официални актове? Може-би нагледъ това да е една дреболия, която твърде много ще усложнява само процеситѣ въ сдилищата, но тя ви показва, че привилегиитѣ, които се даватъ на тая компания, сж привилегии извънредно голѣми, сж привилегии, които не съответствуватъ на запазване суверенитета на страната, сж привилегии, които не бива да бждатъ гласувани отъ едно Народно събрание, което държи, първо, на този суверенитетъ ѝ, второ, на едно елементарно свое задължение, че закони, особено сждебни, не могатъ да се създаватъ, или да се измѣняватъ така изолирано, само за отдѣлни лица! Щомъ това е така, ясно е защо, г. г. народни представители, ние нѣма да гласуваме за този законопроектъ-договоръ, защо ние му се противопоставяме.

Нежелаяйки, обаче, да завърша само съ една декларация, че ще гласуваме противъ, азъ моля г. министъръ-председателя — бихъ молилъ и г. министра на финанситѣ,

но той сега отсъства, който е подписал този договор — да ни даде въ комисията едно най-подробно изложение за воденитъ преговори въ продължение на толкова месеци относно сключването на този договоръ, за да се види дали не може да се намъри единъ модусъ, щото договорътъ за създаване на една чужда ипотечна банка да бжде изоставенъ и да се върнемъ къмъ старата, изучена и подготвена достатъчно въ България мисълъ за основаването на една истинска българска ипотечна банка. (Нъкои отъ лъвицата ржкопльскатъ).

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Думановъ.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Както законопроектътъ за ипотечния кредитъ, така и този законопроектъ за одобряване на договора за създаване на ипотечна банка, сж неразривно свързани, защото по всичко личи, какво, ако този договоръ не бжде одобренъ, законопроектътъ за ипотечния кредитъ остава безъ всъкакъвъ смисълъ.

Отъ предшествуващитъ г. г. оратори тукъ се изнесоха редица критики, които доста сериозно засягатъ легнитъ въ основата на този законопроектъ принципи. И на тъхъ ще тръбва да се спремъ много сериозно.

Говорилъ е по законопроекта за организация на ипотечния кредитъ единъ отъ представителитъ на болшинството. Той е изнесълъ известни данни за стойността на българската собственост, движима и недвижима, покрити и непокрита, въ селскитъ и градски стопанства, за да обясне нуждата отъ ипотеченъ кредитъ. Напр. изнесени сж данни, че въ нашата страна сжществуватъ по днешната оценка недвижими покрити имоти за 63.720.000.000 л., или кръгло за 64 милиарда лева, недвижими непокрити имоти за 99 милиарда 439 милиона лева, или общо за 164 милиарда български лева. Нуждата сж единъ кредитъ никога не се обуславя отъ общата стопанска конюнктура въ страната, въ този смисълъ, че, щомъ страната притежава известно число недвижими имоти на една голъма стойност, налага се на всъки случай единъ ипотеченъ кредитъ. Ипотечниятъ кредитъ се налага отъ други условия — отъ затрудненията, въ които се намира стопанството, въ които се намира производството. И когато ние ще критикуваме законопроекта, ще тръбва да имаме предъ видъ тъзи нужди. Никой не може да откаже, че, следъ толкова събития, следъ тази криза, която преживъхме, както селското, така и градското, както земледьлското, така и търговското и индустриалното стопанства въ нашата страна се нуждаятъ отъ кредитъ, отъ подпомагане. Нуждата отъ кредитъ въ нашата страна всъкога се е чувствувала, обаче, когато ще създаваме една ипотечна банка, първото нъщо, което тръбва да имаме предъ видъ, е намирането на леснодостъпенъ кредитъ за онъзи, които иматъ нужда отъ него. Леснодостъпниятъ кредитъ се обуславя отъ сигурността, отъ стабилността на частната собственост въ една страна. Колкото онзи, който дава паритъ, е увърненъ въ безпогръшното право на собственост отъ този, който ще търси паритъ и ще залага своитъ имоти, толкова повече ще се реши да му отпусне нуждната сума и да му я даде сж единъ по-добъръ лихвенъ процентъ. Ние тръбва да признаемъ, че нашиятъ законъ за привилегиитъ и ипотекитъ, който е последна дума на модерно законодателствование, защото е заемствуванъ отъ закони, които сж добре проучени, дава една голъма и реална гаранция за правото на собственост. И отъ тази гледна точка законопроектътъ тръбва да бжда критикуванъ, доколкото сж онъзи свои положения, сж величината на капитала, сж начина, по който ще оперира банката, сж начина, по който ще бждатъ сключвани ипотечнитъ договори, и сж начина, по който ще бжде принудително заставяно тъхното изпълнение, ще може да отговори на нуждата отъ кредитъ. Когато критикуваме законопроекта, ние тръбва да видимъ, доколко въ него се криятъ известни изненади или опасения за разумното прилагане на закона и за едно злоупоставяне интереситъ на частнитъ собственици. Може да ни шокира фактътъ, че е задължителенъ френскиятъ текстъ, това може да дразни нашата национална гордостъ, но, когато се сключва единъ договоръ, въ който участвуватъ и чужденци, чуждиятъ текстъ има дотолкова значение, доколкото може да се подаде на едно различно тълкуване за увреждане интереситъ на нашата страна. Въ френския текстъ не липсва достатъчно прецизностъ. Той е напълно сходенъ сж българския текстъ и не крие двусмислени изрази, които може да бждатъ използвани злоумишлено противъ насъ. Обаче въ законопроекта, такъвъ, какъвто е, сжществуватъ известни не-

ясноти, дори въ нъкои отношения сжществуватъ нъща, които будятъ недоумение. Ние ще чакаме правителството да си каже думата по този въпросъ, за да се разпръснатъ опасенията, които може да се породятъ у насъ отъ известни тълкувания, които може да се дадатъ на тъзи текстове и които сж най-голъмо основание будятъ известно недоумение у насъ.

Напр., ние ще тръбва да признаемъ, че капиталътъ на тази банка отъ 10 милиона швейцарски франка самъ по себе си не е отъ такова естество, че да може да задоволи напълно нуждитъ на единъ ипотеченъ кредитъ, и щомъ като въ законопроекта сж достатъчно очертани указанията, че тази банка, извънъ ипотечния кредитъ, си поставя за задача да върши и други банкови операции отъ много поширокъ кръгъ, отъ много по-голъмо естество, ще тръбва, наистина, правилно да се обясня, дали тя ще може да отговори и на тъзи предназначения.

Азъ чувахъ, когато г. Януловъ критикуваше известни положения по договора, да му се прави бележка, че отъ последнитъ думи на п. 9 отъ чл. 13 следвало, какво въ тъзи операции могатъ да бждатъ ангажирани само 50% отъ внесеня капиталъ и свободнитъ резерви. Обаче, ще тръбва да признаемъ, че това ограничение, което съдържа п. 9 отъ чл. 13 на договора, засяга изключително операциитъ, които визира този п. 9, и никоя друга операция. Всички операции, визирани въ п. п. 1—8 на чл. 13, оставатъ незаасегнати отъ ограничението, предвидено въ края на п. 9. И затова ние съзираме, че този законопроектъ се прави чисто и просто сж целъ да се създаде у насъ единъ поземеленъ кредитъ или единъ кредитъ на недвижимата собственост, защото повече важни сж другитъ цели, които законопроектътъ съдържа и които се прозиратъ, и повече личи, че това е едно начало на ипотечна банка, която ще бжде постепенно разширявана и която постепенно ще преминава въ други родове операции и ще търси, било по пътя на облигациитъ, било чрезъ увеличаване на капитала, да се справя сж онъзи предназначения, които тъзи, които внасятъ този договоръ за одобрение, знаятъ, но или не желаятъ да ги кажатъ, или пъкъ считатъ, че е много рано да ги кажатъ.

Въ критиката на този законопроектъ азъ ще се огранича да направя нъколко бележки, приемайки, че договорътъ визира една ипотечна банка, безъ другитъ цели, които ясно личатъ отъ него.

Въ това отношение, азъ намирамъ, че въ чл. 6 липсватъ достатъчно предвиждания за това, докога тръбва напълно да бжде внесенъ капиталътъ отъ 20.000 акции по 500 швейцарски франка всъка една. Дружеството ще се счита съставено следъ покриването на подписката, обаче, не се казва нищо относно начина, по който този капиталъ тръбва да бжде внесенъ, и относно сроковетъ, въ които той тръбва да бжде внесенъ.

Ще тръбва също въ комисията, когато законопроектътъ отиде тамъ, онъзи забележки, които се направиха отъ преждеговорившиятъ господа, засягайки 2-тъ хиляди акции на застрахователнитъ дружества, да получатъ достатъчно пояснение, или този пасажъ отъ чл. 7, където това е предвидено, да получи достатъчно енергична формулировка, за да се разбере, че се отнася за всички застрахователни дружества, които иматъ български произходъ. Защото това, че едно дружество има седалище въ България, не означава още неговото качество на българско дружество. Достатъчно е едно дружество да изпълни предписанията на търговския законъ, като внесе онази достатъчна гаранция, която се изисква, за да може то да открие клонъ у насъ, и да се счита, че има седалището си у насъ, а следователно да има право да участва въ капитала на банката. И тогава, щомъ се счита, че интереситъ на българската държава, на българското общество, на евентуалнитъ български длъжници на тази банка тръбва да бждатъ достатъчно гарантирани поне сж 40% отъ капитала или 8.000 акции отъ български произходъ, чл. 7 тръбва да получи достатъчно освълнение, или редакцията му да бжде така поправена, че да се даде нуждната гаранция.

Отъ друга страна предпоследната алинея на чл. 7 не определя достатъчно поставенитъ въ нея цели. Говори се, че акциитъ отъ № 1 до № 8.000 сж неотчуждаеми и сж задължително поименни, дотогава поне, докогато бждатъ задължени отъ българската държава или другитъ участвувачи въ българската група. По-нататкъ се казва: (Чете) „По изключение, тия акции ще могатъ да бждатъ прехвърляни на нъкои отъ другитъ български първоначални подписчици, а ако тъ откажатъ, прехвърлянето имъ ще може

да стане, съгласието на управителния съветъ, върху другитъ първоначални подписници или върху трети лица.“

Управителниятъ съветъ има решащата дума за прехвърлянето на тия първоначални акции. Но може да настъпятъ моменти, българската държава да пожелае да се дебарасира, или поне да осребри това, което е дала, или поне да излѣзе отъ онѣзи голѣми задължения, въ които тя е вкарана, вследствие на това, че е основателка и държи едно голѣмо число отъ тия акции, или пъкъ евентуално може би тя самата да подпише тия 8.000 акции, ако не се намѣри другъ подписчикъ отъ визиранитъ въ чл. 7. Тогава, азъ мисля, държавата ще трѣбва да бѣде защитена въ нейнитъ права, като и нейнитъ акции бѣдатъ поставени на тази база, на която сж поставени другитъ акции отъ чуждестраненъ произходъ — относно това, напримѣръ, какъ тѣ могатъ да бѣдатъ копирани, прехвърляни, следъ като бѣдатъ напълно заплатени. Азъ не виждамъ защо българската държава ще трѣбва да бѣде ограничена. Може-би днесъ да съществуватъ всичкитъ условия българската държава да желае да остане тѣхна носителка; може-би днесъ, при положението, въ което ние се намираме, да е изгоднo непремѣнно тѣ да бѣдатъ въ български рѣце, но стопанскиятъ животъ е толкова неподдаващъ се на норми, толкова много изненади той крие, че утре ние може да се намѣримъ точно въ обратното положение. Или, най-малкото, въ целитъ на законопроекта, тѣ както тѣ на насъ сж дадени, не изпква ясно онази нужда, непремѣнно българската държава да бѣде собственица на акциитъ, които сж на приносителъ и които не могатъ да бѣдатъ отчуждавани. И ако нѣкои народни представители изказватъ тукъ известни опасения, туй не трѣбва да бѣде схващано като основание да се намѣри на всѣка цена критика, но трѣбва да бѣде схванато като една недостатъчностъ въ мотивитъ, които не откриватъ точно онази мисль, която е била рѣководяща за онѣзи, които сж правили договора и които искатъ одобрението му.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Извинете! Азъ съмъ принуденъ не да прекъсна, но да допълня, за да се разберемъ. Вие имате опасението, че съ това постановление се ограничаватъ правото на българската държава да продава акциитъ си.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Да.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Ама то нарочно е създадено, за да не избѣгатъ акциитъ отъ рѣцетъ на българитъ и отъ рѣцетъ на българската държава, а да се запазятъ за нея. То е най-лесното, българската държава да си продаде акциитъ, ако иска. Тѣ сж съгласни никакви акции ние да нѣмаме, да си ги взематъ тѣ, и тѣ да си наредятъ работата. Но тогава нѣма да имаме онова силно вмешателство, което въ края на краищата управлението се стреми да има по всички голѣми въпроси. Така е и по емисията, която е въ рѣцетъ на държавата. Никаква емисия тѣ не могатъ да извършатъ безъ държавата.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Трѣбва да бѣде казано, за да бѣде ясно.

По чл. 9 българската държава има правото да откупи акциитъ на чужденцитъ не по-рано отъ края на осмата година и не по-късно отъ края на десетата година. А чуждестраннитъ фирми, които участвуватъ въ създаването на банката, иматъ едно много по-изгоднo положение спрѣмо нашата държава. Тѣ могатъ и преди и при изтичането на 5-годишния периодъ, въ който българската държава е длѣжна да гарантира 7%, да поискатъ разтурянето на дружеството, ако се види, че то не върви добре, че не може да даде очакванитъ печалби, очакванитъ облиги. И понеже тѣ иматъ болшинство въ управителния съветъ — а вишегласието ще реши — тѣ могатъ за себе си да решатъ веднага, още въ първитъ години, да ликвидиратъ при най-изгоднo положение. И тогава държавата принудително трѣбва да пристѣпи къмъ откупуването на акциитъ имъ, и то не по тѣхната стойностъ въ онзи моментъ на пазаря, а по номиналната имъ стойностъ. И това е тоже една лоша страна на договора, на която ние сме длѣжни да обърнемъ внимание.

Споредъ последното изречение на алинея трета, кредиторитъ не могатъ да се позоваватъ на никаквъ обратенъ искъ срещу старитъ акционери. Това изречение е неясно, и въ спороветъ, които се водѣха, когато говорѣше представителъ на демократическата група, не получи достатъчно уяснение.

Отъ друга страна, ако правителството реши да упражни правото си на откупуване, то ще трѣбва да осигури и следъ

изтичането на 5-годишния срокъ, плащането на 7% лихва на акционеритъ до откупуването. Азъ предполагамъ, че можемъ да се намѣримъ при следното положение: въ първитъ 5 години българското правителство не желае — а то по-рано отъ осмага година не може и да направи това — да откупи акциитъ; впоследствие то ще заяви своето право на откупуване и тогава до момента, когато действително откупуването ще бѣде реализирано, безъ да има защо, се задѣлжава да плаща 7% лихва. Това не може да бѣде обяснено съ нищо. Самото извяване на желание, да се откупятъ чуждитъ акции, не бива да задѣлжава българската държава да плаща 7% лихва, защото собственицитъ на акциитъ си оставатъ такива, и желанието на българското правителство да откупи тѣхнитъ акции не може да бѣде отъ такова естество, че да лиши банката отъ всѣкаква възможностъ да печели и да я изложи до такова степенъ, че да не може тя по единъ нормаленъ начинъ да реализира печалби, та да сме длѣжни да плащаме.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Думановъ! Понеже у никого отъ насъ нѣма никакво съмнение, че тая банка ще има по-малко отъ 7% печалба, затуй не бѣхме тукъ много неотстъпчиви. Това е наше дълбоко убеждение.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Никой не може да гарантира докога ще съществува тази сигурностъ. Тя може да съществува днесъ, но при тѣзи катаклизми стопански, при това проваляне на валути, при това обедняване на българското население, при това неизгоднo положение, въ което още се намираме, при перспективата обаче за по-голѣми мѣроприятия, които се тъкмятъ отъ васъ и които още не сж реализирани, азъ смѣтамъ, че такова ангажирване отнапредъ за 8 години е прибрзано. Понеже съществуватъ подобни слаби страни въ този договоръ, много основателно нѣкои се плашатъ отъ последната алинея на чл. 9, въ която се предвижда при споръ единъ особенъ арбитражъ, въ който последната дума пакъ ще бѣде казана отъ единъ човѣкъ, който въ никой случай нѣма да бѣде български подданикъ, защото ще бѣде назначенъ отъ Хагския международенъ съдъ, установенъ по редица международни статuti. Той ще бѣде върховниятъ арбитражъ, той ще бѣде, който ще каже последната дума и той ще бѣде, който ще уреди най-щекотливитъ въпроси, при ликвидирането.

И. Януловъ (с. д): (Казва нѣщо)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Когато г. Думановъ говори за това, разбирамъ, но вие, г. Януловъ да говорите, че евентуалния суперарбитражъ ще бѣде нѣкой неутраленъ, избранъ отъ единъ международенъ съдъ, а не отъ български, не разбирамъ!

И. Януловъ (с. д): Азъ говоря за гаранцитъ, които представляватъ българскитъ сѣдилища съ тритъ си инстанции и т. н.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Азъ съмъ длѣженъ да се спра и на известни опасения, които буди редакцията на чл. 13, въ една отъ алинеитъ на който се казва, че заемитъ, както и изплащането имъ, ще могатъ да се извършатъ въ златни монети или въ тѣхната равностойностъ и правителството нѣма право да пречи, по каквато и да било причина, на нормалното изпълнение на договоритъ. При този текстъ ще се отзовемъ при две системи следвани, както въ финансовитъ операции, така и въ юридическитъ съотношения между хората. Напр., всѣкога, когато има опасения българския левъ да бѣде проваляенъ, банката, въ управителния съветъ на която преобладава чуждиятъ елементъ — защото всички основания могатъ да съществуватъ, че 6-тѣ души ще бѣдатъ отъ чуждъ произходъ, не отъ български — може да прибѣгне, особено за по-голѣми предприятия, до заеми изразени въ златна валута. При колебанията, на които може да се изложи българскиятъ левъ, това би донесло едно достатъчно компресиране на българския стопански животъ и достатъчно излагане на българскитъ подданици, които биха прибѣгнали до услугитъ на ипотечарната банка. Щомъ у насъ е задължителенъ книжниятъ левъ и щомъ като по този левъ ще става изплащането, не може да бѣде оправдано съ нищо създаването на една особена възможностъ за една банка, която има и безъ това достатъчно други привилегии, тя самата възъ основа на свободното сключване на договоритъ да постави въ едно опасно положение своитъ длѣжници.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тѣ могатъ да поставятъ нея въ опасностъ, а не тя тѣхъ. Собствено, тѣ ще поставятъ държавата въ опасностъ, защото въ края на

краищата паритъ сѣ отъ облигациитѣ, които сѣ гарантирани отъ държавата въ злато.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Въ чл. 14 отъ законопроекта тоже се съдържаатъ предписания, които будятъ известно недоумение. Напр., предсрочнитѣ плащания на анюитетитѣ могатъ да ставатъ, съгласно закона за организацията на ипотечния кредитъ, или въ пари, или въ заложни облигации. А по-нататъкъ не се казва, дали редовнитѣ анюитети могатъ да се плащатъ и тѣ по сѣщия начинъ — едно нееднакво третиране на предсрочнитѣ плащания и редовнитѣ плащания. Отъ друга страна оставянето право на управителния съветъ да определя курса, по който заложнитѣ облигации ще бѣдатъ приемани при изплащането, тоже е една празнина, която може да предизвика опасни последици. Още повече, че по всички личи, че приемането на заложнитѣ облигации ще става всѣкога подъ паритета.

Чл. 17 отъ договора е тоже съ една редакция, която поставя частната собственостъ въ една несигурностъ. Азъ казахъ въ началото съ нѣколкото встъпительни думи, че частната собственостъ се нуждае особено отъ стабилностъ, и трѣбва да бѣде всѣкога приведена въ известностъ. Ипотекитѣ на ипотечарната банка не подлежатъ на подновяване. Въ закона за привилегиитѣ и ипотекиитѣ има изрично постановление, което задължава подновяването на тия ипотеки да става въ единъ периодъ отъ нѣколко години — не си спомнямъ колко. Тая банка има тая привилегия, че веднажъ вписана ипотека . . .

Д-ръ Й. Фаденхехтъ (д. сг): Сѣщата привилегия имаше и Българската народна банка.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Може да я има, но тя е Българска народна банка, а тази не е българска ипотечарна банка; половината е българска, половината не е българска.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Нейнитѣ функции сѣ ограничени предъ видъ на привилегиитѣ ѝ.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Къмъ Българската народна банка ние можемъ да бѣдемъ всѣкога съ по-голѣми концесии, съ по-широко снисхождение, обаче къмъ тая банка трѣбва да бѣдемъ предпазливи. И затуй, ако не се възприеме едно подновяване на вписанията, тогава други кредитори всѣкога биха могли да бѣдатъ изложени на опасностъ, не знаейки въ всѣки моментъ какво могатъ да срещнатъ въ пѣтя на осъществяване своитѣ вземания, щомъ като въ никой случай отъ публичнитѣ регистри, които се водятъ въ нотариуса, не може да се провѣри какво е вземането на тая ипотечарна банка спрѣмо ипотечарния длъжникъ. Докато за всички други ипотеки може да става това провѣряване периодически, въ извѣстенъ срокъ, въ настоящия случай това провѣряване не може да става.

Онѣзи привилегии, които се даватъ на тая банка при преследването на ипотечарния длъжникъ, сѣ много прибрѣзани, бихъ казалъ азъ, и много лекомислено сложени. Въ законопроекта, за уреждане на ипотечния кредитъ, който мина по-рано на първо четене, се правятъ две разграничения. Най-напредъ ипотечарниятъ кредиторъ има право да посегне на доходитѣ по единъ специаленъ редъ, който, по начина, по който е уреденъ въ чл. чл. 44—50 отъ сѣщия законъ, крие тоже една изненада и може да постави частнитѣ интереси всѣкога въ положение да не бѣдатъ добре защитени. Достатъчно е да бѣде сезиранъ председателтъ на окръжния съдъ съ едно искане да издаде заповѣдь за посѣгане върху доходитѣ на длъжника, и тая заповѣдь ще бѣде издадена. Въ законопроекта, обаче, не е указанъ начинътъ, по който ще може спорътъ за смѣтката да бѣде представенъ на съда за разглеждане по съкратения редъ, щомъ като заповѣдитѣ ще се издаватъ задочно отъ съдебно лице, което представлява еднолична власть, каквото е председателтъ на окръжния съдъ, и щомъ като ипотечарниятъ длъжникъ нѣма да бѣде предизвѣстенъ по какъвъ начинъ ще може да спре изпълнението на тая заповѣдь до разглеждането на всички смѣтководни отношения между него и ипотечарния кредиторъ.

Отъ друга страна, нѣма защо да се казва, че веднажъ издаденъ изпълнителенъ листъ, не подлежи по-нататъкъ

на никакъвъ контролъ, щомъ като у насъ единъ пѣтъ се е създала касационната практика по тълкуването на чл. 818, п. 7 отъ закона за гражданското съдопроизводство, какво изпълнителенъ листъ, издаденъ по ипотеченъ актъ, не съставлява res iudicata и остава откритъ пѣтътъ за едно състезание съ ипотечарния кредиторъ. Тоя договоръ, така както е направенъ, дава абсолютна доказателствена сила на всички извлѣчения, които ипотечарната банка може да направи и никакви спорове, отъ каквото и естество да бѣдатъ тѣ, не могатъ да бѣдатъ възбуждани. Единъ пѣтъ представена тази смѣтка съ извлѣчение и съ искане, тя не подлежи на никакво оспорване. Достатъчно е банката да си изготви книгата и да сезира съ тѣхъ съда, за да получи пълно удовлетворение, когато за длъжницитѣ липсватъ каквито и да сѣ гаранции.

П. Палиевъ (д. сг): Не сте правъ. Лишени ли сѣ длъжницитѣ отъ правото да водятъ единъ самостоятеленъ процесъ въ последиствие? Не сѣ лишени.

Д-ръ Н. Думановъ (нар. л): Това сѣ бележитѣ, които искаха да направя. Така както е направенъ законопроекта, прегражда се пѣтя на всѣкакви по-нататъшни спорове и състезания. Затуй, преди да бѣде гласуванъ тоя законопроектъ, ние ще чакаме известни разъяснения. Тоя законопроектъ крие въ себе си известни опасения, които трѣбва да бѣдатъ разведени. Така както е съставенъ тоя законопроектъ, при капитала, съ който ще оперира тая банка, голѣмитѣ надежди за стабилизирването на нашата страна, за намирането на евтинъ кредитъ, нѣма да бѣдатъ оправдани. 8,000 акции, всѣка една отъ по 500 швейцарски франка, при курсъ 27 л., правятъ 108 милиона лева. Ние ще дадемъ 108 милиона лева, а ще получимъ 162 милиона лева отъ странство, и ще дадемъ възможностъ за емитиране на разни облигации за увеличаване на тоя капиталъ и за отваряне вратата за предприятия отъ по-друго естество. Ето защо ще трѣбва да бѣдатъ дадени всички гаранции за незлопоставянето на българската държава. Азъ не знамъ доколко би могло съ капиталитѣ, изхождащи отъ насъ и отъ странство, да се създаде оная голѣма гаранция, която трѣбва да съществува за външния свѣтъ, когато ще възложимъ на тая ипотечарна банка голѣмата грижа да привлече чрезъ емисия на облигации още по-голѣми чужди капитали въ нашата страна.

Ако ние имаме всичкитѣ изгледи, че този малъкъ капиталъ отъ 10 милиона швейцарски франка може да послужи като една артерия, като привлѣкателна сила по онзи пѣтъ, който се открива въ договора за тая банка; ако може да бѣде привлѣчена у насъ въ достатъчно количество чужда валута, за да закрепимъ българския левъ; ако може да бѣде увеличенъ капиталътъ на тая банка по такъвъ начинъ, че наистина липсата на кредитъ, която е тѣй голѣма у насъ, да бѣде премахната; ако може да се предизвика едно нахлуване на достатъчно парични сръдства въ нашата държава, за да се дойде, по пѣтя на състезанието между различнитѣ банки, до едно смекчение на тая голѣма криза, до едно намаление на онѣзи лихви, които и безъ туй, въпрѣвки ограниченитѣ на закона, създаденъ изключително да парира лихоимството, сѣ голѣми, и ако ние, казвамъ, бихме могли да създадемъ една благоприятна обстановка чрезъ внасяне на чужди капитали, нуждата отъ които се чувствува въ нашата страна — когато бѣдатъ дадени нуждитѣ гаранции и когато редакцията на ония текстове отъ законопроекта, които будятъ опасения, бѣде промѣнена, тогава, азъ заявявамъ, че никой нѣма да има нищо противъ тоя законопроектъ. (Ръжкоплѣскания отъ народнолибералитѣ и нѣкои отъ земеделѣцитѣ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Предъ видъ на преднатото време, предлагамъ заседанието да се вдигне за утре, съ сѣщия дневенъ редъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 50 м.)

Подпредседатели: **А. ХРИСТОВЪ**
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: **Н. ТЪРКАЛАНОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

	Стр.		Стр.
Отпуски разрешени на народнитѣ представители: Мехмедали Герай, Александър Неновъ, Георги Казанъклиевъ, Коста Лулчевъ, Теню Янгъзовъ, Никола Аретовъ, Александър Малиновъ, Христо Калайджиевъ и Иванъ Куртевъ	285	министра на правосъдието относително следственото дѣло по Старозагорския изборъ за народни представители (Развиване и отговоръ)	288
Питания:		Законопроекти:	
1) отъ народния представител Г. Енчевъ къмъ министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти относително прилагането на закона за трудовитѣ земледѣлски стопанства въ селата Хибелни и Бѣлене (Свищовско) (Съобщение)	285	1) за разрешаване на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти оборотенъ капиталъ за стопанската експлоатация на държавнитѣ гори (Съобщение)	285
2) отъ народния представител Д. Димитровъ къмъ министра на правосъдието по случай лошо третиране на нѣкои политически затворници въ Пловдивския окръженъ затворъ (Развиване и отговоръ)	285	2) за одобряване на договора, сключенъ между правителството на царство България, представено отъ министра на финанситѣ, отъ една страна, и Блеръ & С-ие Форейнтъ Корпорейшъвъ, Ню-Йоркъ, и Лазардъ Бръдърсъ & С-ие, Лимитедъ, Лондонъ, отъ друга страна, за учредяване на ипотечарна банка (Първо четене — разискване)	289
3) отъ народния представител Н. Андреевъ къмъ		Дневенъ редъ за следующето заседание	305